మహాత్ము

ముక్కపాటి [illegible]శాస్త్రి గారు [సాహితీసమితి]

౧

రాజోలు [illegible] దొడ్డవరమనే చిన్న గ్రామము ఒకటి ఉన్నది. చూపుమేరవర[కు] ఎటుచూచినా కొబ్బరి తోటలు, [illegible]తోటలు, పనసతోటలు, [illegible]తోటలు కలిగి ఎక్కడా సూర్యరశ్మి లో[పలి]కి [రా]కుండా చల్లగా ఉంటుంది. ఆ తో[టల]మధ్య ఋషివాటికలవలె దూరదూరముగా చిన్నచిన్న ఇళ్లు. అవి చాలవరకు పాశ్చాత్యనాగరికతాసంపర్కము లేని బ్రాహ్మణగృహములు. అందరూ పూర్వాచారపరాయణులు, [illegible]సంపన్నులు; ఆంగ్లవిద్యావిముఖులు; సంపన్నగృహస్థులు. వేకువనే లేచి కాలకృత్యములు తీర్చుకుని, సమీపముననున్న గోదావరిలో స్నాన సంధ్యాద్యనుష్ఠానములు తీర్చుకుని, ఇంటికి వచ్చి విభూతిపిండికట్లు [illegible]. [illegible] కావిధోవతులు [illegible]పింజలు [illegible], వీధిఅరుగు మీద కూచుని, [illegible], జందెములు వడుకుతూ, [illegible] శిష్యులకు పాఠములు చెప్పుతూ[illegible], మనము ఇరువదవ శతాబ్దములో [illegible] మరచిపోతాము. [illegible]ముపస్తుంది. ప్రపంచకము సంగతంతా [illegible] ఇక్కడ [illegible]కు కాలచక్రము కొన్ని [illegible] నుంచి తిరగడము మానివేసి తు[illegible] కనుపిస్తుంది.

[illegible] కొబ్బరి [illegible] అరుగుల్లో మాకు దగ్గర బున్నారు. వాళ్లు [illegible]జులనుం[illegible] ఎక్కడా సారి వాళ్లఊరువచ్చి [illegible]జులుండి చల్లగా బలవంత పెడుతున్నారు. ఒక్కసా[రి] చూచి వద్దామని బుద్ధిపుట్టింది. అది వేసవికాలములో మా[illegible] ఎండలు తీవ్రముగా ఉంటాయి. వైశాఖ[ము] వచ్చింది. ఎండలు భరించడానికి శక్యము కాకున్నాయి. పగలు నిప్పులు కురుస్తున్నా[యి]. రాత్రి రెండుజాములవరకు వడగాలి తోలింది. ఇటువంటి సమయములో ఒక్క[illegible] దొడ్డవరము వెళ్లి పది పదిహేనురోజుల[illegible] ఉంటే ఈవేసవి బాధా తగ్గుతుంది, [illegible]న్ను చూచినట్లూ ఉంటుందని, వైశాఖ దశమినాడుబయలుదేరి దొడ్డవరమువచ్చా[ను].

కొంచెమించుమించుగా, నరకమున[illegible] స్వర్గములోకి వచ్చినట్లుగా ఉంది. ఎం[illegible] మాట తెలియడము లేదు. మావాళ్లిం[illegible] నూరుగజములలో వైనతేయమనే గోదా[వరి] పాయ, ఒకటి ప్రవహిస్తూ ఉంటుంది. ఎ[illegible] మాదాని పైనుంచివచ్చే చల్లనిగాలి, దా[illegible]

1925

[illegible]ములు]

[illegible] అనుకూలముపంటి [illegible] [illegible] మహాత్మ్యము [illegible] ఇంక కావలసిన దేమిటి? కేవల [illegible] అనుభవిస్తున్నాను. [illegible]ము గోదావరీతీరాన్ని కూచుని, [illegible] పాటలువింటూ, చల్లనిగాలి అనుభ[విస్తూ] [illegible]లో చేపల్ని చూస్తూ, [illegible] ప్రపంచమును మరచి [illegible] ఉండేవాడిని.

[దొ]డ్డవరమువచ్చి ఆరుదినము లయింది. [illegible] ఏకరూప్యముగా ఉన్నా [illegible], [illegible], [illegible]న్నను, [illegible] [illegible]ము మూలాన్ని రోజులు జరిగినము [illegible]ట్టంగా ఉంది. లేవడము, స్నానము [illegible] భోజనము చెయ్యడము, నిద్రపోవడము, [illegible]రము చెయ్యడము, షికారు వెళ్లివచ్చి [illegible] చెయ్యడము, నిద్రపోవడము; [illegible] ఎన్నాళ్లు గడపగలము. ఎంతకైనా [illegible] మాపూరు చేరుదామని బుద్ధి [illegible]ంది.

[illegible]సాయంకాలము యథాప్రకార[ము] [illegible]గా గోదావరీతీరానికి షికారు వెళ్లాను. [illegible] అనుగంట లవుతుంది. [illegible] [illegible]చి పడవదాటడానికి వచ్చేవాళ్లను, పై [illegible]నుంచివచ్చి దిగిపోయేవాళ్లను చూస్తూ కూ[చు]న్నాను.

[illegible] కూర్చున్న పది నిముషములకు [illegible]సుమారు [illegible]లుబదియైదు సంవత్సరములు వయ[illegible]సుగల బ్రాహ్మణుడొకాయన వచ్చాడు. ఆయ[illegible]నను [illegible]. [illegible] కాదో కూడా [illegible]. ఎవరో [illegible]బడడానికి [illegible]న్నాను. కాని ఆయన [illegible]. ఒక్కసారి నావైపు నిదానముగా చూచి నాపక్కను కూచున్నాడు. మనిషి [illegible] పొడగరి. ఆ[illegible]కి తగ్గిలావు. [illegible]ములు, విశాలములైన కళ్లు, చక్కని నుదురు. తీర్చిన ముక్కు. నిమ్మపండువంటి శరీరచ్ఛాయ. కొంచెము నెరుపుజూపిన [illegible]. ఒకవింతయైన "శాంతరసమొలుకు బ్రహ్మతేజను." ఆయని[illegible] చూడడముతోనే ప్రతివాళ్లకు ఒక విధమైన భయభక్తులు కలుగుతాయి.

నేను ఇంగ్లీషు చదువుకున్నవాడి నవ్వుట చేత ఆయన నాపక్కను కూచున్నా నేను ఆయనను పలుకరించలేదు. ఒకక్షణము ఊరుకుని ఆయనే నన్ను పలుకరించాడు. మా[illegible] నేను మాఇంటి పేరు మొదలైనవన్ని అడిగాడు. ఇంకా ఏవో ఈసంగతులూ ఆసంగతులూ మాట్లాడుతూ కూచున్నాము.

ప్రదోషకాలము సమీపిస్తున్నది. ఆయనా సంధ్యావందనమునకు [illegible]వలెననుకుంటున్నాను. ఇంతట్లోకే ఎక్కడనుంచో ఒక సన్యాసి[illegible]కాయన వచ్చాడు. మావెనుకనుంచి రావడముచేత ఆయన మా ఎదుటికి వచ్చే వరకూ మేముచూడలేదు. మాకు కనపడగానే నాపక్కనున్న బ్రాహ్మణుడు లేచి స్వాముల వారికి సాష్టాంగనమస్కారముచేసి ఒకటి రెండు దినములు అక్కడ ఉండి తనగృహమును పావనముచేసి తన్ని [illegible] కావించ

మను, కృతాంజలియై సవినయముగా ప్రార్థించాను. స్వాములవారు ఉండుటకు వీలుపడదని, అమలాపురానికి వెళుతున్నామని, ఈసారి

[illegible] గోహామునకు వెడుతున్నా[illegible] యనకు [illegible] హృదయములకు [illegible] ప్రక్కపోయి నెమ్మదిగా సముద్రము[illegible]

[illegible] నాగ్రహములో ఒకసారి [illegible] ము" అన్నారు.

నా పక్కనున్న బ్రాహ్మణుడులేచి........సవినయముగా ప్రార్థించాడు.

మళ్లీ ఆమార్గమున వచ్చినపుడు అక్కడ భిక్ష చేస్తామని చెప్పి వారికి నారాయణస్మరణతో శలవిచ్చి రేవుదాటి వెళ్లిపోయారు.

ఇదంతా నాకు ఆశ్చర్యముగా ఉంది. ఎవరో సన్న్యాసి కనబడ్డంత మాత్రాన్ని ఈయన ఆయనకు సాష్టాంగపడి తనింటికి రమ్మని అంతప్రాధేయపడడ మెందుకా అనుకున్నాను. సన్న్యాసి అయినంతమాత్రాన వచ్చిన విశేషమేమి టనుకున్నాను. నేను మట్టుకు లేచి స్వాములవారికి నమస్కారము పెట్టలేదు.

స్వాములవారు వెళ్లగానే శాస్త్రిలుగారు నెమ్మదిగా నాదగ్గర కొచ్చారు. సూర్యాస్తమయము అయినది. పశ్చిమదిక్కున ఆకాశము రక్తవర్ణముదాల్చింది. గోదావరీజలము [illegible]తూ ఉంది. మందమారుతం అజ్ఞాతమైన వార్తలనేవో మా చెవిలో ఊదుతు[illegible]

నాప్రక్కనున్న బ్రాహ్మణుడు సంబోధించి "సన్న్యాసాశ్రమమంటే మీ[illegible] వాళ్లకు గౌరవములేదు కాబోలు" అన[illegible] "గౌరవములేకనేమి లెండి ప్రతివాళ్లూ స[illegible] సివేషం వేసికొని తిరిగే ఈరోజులలో అసలైన సన్న్యాసులో తెలిసికోవడం అంతేకాకుండా నిజంగా చూడవస్తే స[illegible] సన్న్యాసులు ఈకాలములో ఉంటే[illegible] కూడానా అనుమానం అన్నాను నిర్లక్ష్యంగా[illegible] "అబ్బాయి! నీవు తొందరపడి అలాగ అ[illegible] హిందూమతము ఉన్నంతకాలము భారత[illegible]ము ఉన్నంతకాలము మహానుభావులు [illegible] తీరుతారు. అటువంటివాళ్లు ఏసత్కృతుగా[illegible] ఉంచబట్టే ప్రపంచము ఈమాత్రముగా[illegible]

3

[illegible]ఆకాశము [illegible]నుపు కాస్తత్తు కొంత [illegible]లో మిశ్రమయి ఉంది. గాలికూడా [illegible]టకంకు గట్టిగా వీస్తూఉంది. [illegible] నిండు చంద్రబింబము కొబ్బరిచెట్లు [illegible]నుంచి తొంగిచూస్తూఉంది. ఆకాశము [illegible]గా ఉంది.

[illegible]మాది ఈ ప్రాంతములోనే ఒకగ్రామము. [illegible]ండ్రి చతుశ్శాస్త్రపండితుడు, సదాచార[illegible]ష్ఠుడు, భూతదయగలవాడు, అందరి[illegible] చాలా గౌరవింపబడేవాడు. ఇంట్లో [illegible] పదిమందికి తక్కువగాకుండా శిష్యు[illegible]వారు. చాలాఆస్తిపరుడు. అందుచేత [illegible] నా[illegible]యించవలసిన అవసరము [illegible] కాలక్షేపము చేయడానికి వీలుగా [illegible]ది. నిత్యమూ గోదావరీస్నానముచేస్తూ, [illegible]లకు పాఠములు చెప్పుకుంటూ, వచ్చిన [illegible]లకు సత్కారముచేస్తూ, చాలా నిష్ఠ[illegible] ఉండేవాడు.

ఆయనకు లేకలేక చిరకాలమునకు నేను [illegible]ట్టాను. ఆయనతపస్సు ఫలించి వంశము [illegible]నిలిచినదని చాలా సంతోషించాడు. కొడుకులు [illegible]గానే సంతోషించడము లేకపోతే విచా[illegible]చడమేకాని వాళ్లవలన ఎంతసుఖం కలుగు[illegible]దో ఎంతకష్టము కలుగుతుందో ఆలో[illegible]ంచేవాళ్లు ఎవ్వరూలేరు. అతిగారాబంగా [illegible] తలిదండ్రులచేతులలో నానాటికి పెరిగి [illegible]ద్దవాడనయ్యాను.

మాతండ్రిగారే నాకు విద్యాగురువులు. [illegible]ండ్రెండు సంవత్సరములు వచ్చునటికే కొంత కావ్య[illegible] [illegible] ఇంగ్లీషు చదువుకునే వాళ్లను [illegible] చూసినప్పటినుంచి నాకూ ఇంగ్లీషు చదవవలెనని బుద్ధిపుట్టింది. నాతండ్రికి ఇష్టములేకపోయినా [illegible] తీసివేయలేక నన్ను అమలాపురము తీసుకువెళ్లి అక్కడ ఒకబంధువుల ఇంట ప్రవేశపెట్టి ఇంగ్లీషు చదువు చెప్పించమని వారికి చెప్పిచెప్పి వెళ్లాడు. సంస్కృతమునకులనే ఇంగ్లీషుకూడా త్వరగానే వచ్చింది. స్కూలుఫైనలు వరకూ వచ్చాను.

ఇక్కడ యథేచ్ఛగా ఉండేవాడిని. నన్ను అడిగేవాళ్లూ చేసేవాళ్లూ లేరు. ఎప్పుడు ఎంత కావలెనంటే అంతడబ్బు మాతండ్రి నాకు పంపిస్తూ ఉండేవాడు. దానితో స్నేహితులు చాలామంది చేరారు. డబ్బు పుష్కలముగా నున్నప్పుడు స్నేహితులకు లోపమేమిటి? అందులోనూ నాదగ్గర పరిశీలనాశక్తి కొంత తక్కువ. అందుచేత అన్ని రకములవారూ చాల మంది నా చుట్టూ ఎప్పుడూ ఉండేవారు. పదిమంది చేరిన చోట నియమములూ కట్టుబాట్లూ తక్కువ గదా! మిత్రబృందం ఎక్కువైనకొద్దీ విద్యపై శ్రద్ధ తగ్గింది. పేకాటలు హెచ్చినవి. సిగరెట్లు కాల్చడము ఫేషననే ఉద్దేశముతో అభ్యాసముచేశాను. అక్కడనుంచి ఒకదానిలోనుంచి ఒకటి దుర్వ్యాపారములలోకి దిగాను.

ఇలాగుండగా నేనుండే ఇంటాయనకు పదిహేరు సంవత్సరముల వితంతువూతురు ఒక అమ్మాయి ఉండేది. ఆ అమ్మాయికి నాకూ ఎల్లాగునో పరిచయం కలిగింది. ఆ అమ్మాయికి సుమారు రెండు వేల రూపాయాల వస్తువులు ఉన్నాయి. ఒకనాడు ఆ అమ్మాయిని వస్తువులసహా తీసికొని రాజమహేంద్రవరము చేరాను. సుమారు ఒక సంవత్సరముపాటు అద్వితీయమైన సుఖము అనుభవించాను.

ఇంటిదగ్గర అల్లు తలిదండ్రులూ నా తలిదండ్రులూ మాకోసముపడ్డ పరితాపము, మమ్ములని వెతకడానికి చేసిన ప్రయత్నాలూ చెప్ప శక్యము కాదు. కాని మేముమాత్రము దొరకలేదు. దొంగసుఖములు ఎంతకాలము నిలుస్తవి. ఈశ్వరుడు మమ్ములనిచూసి సహించలేక పోయాడు. హఠాత్తుగా ఒకరోజురాత్రి ఆపిల్ల కలరావచ్చి తెల్లవారేసరికి కాలము చేసింది.

నేను అంతవరకూ కష్టము అన్నమాట ఎరగను. చావు ఎప్పుడూ చూడలేదు. నాకు ఉపద్రవమైన భయము వేసింది. మాతలిదండ్రులను పెట్టిన కష్టాలకు ఇది ఫలితము అనుకున్నాను. నాపాపఫలము ఇప్పుడే అనుభవిస్తున్నా ననుకన్నాను. ఆ అమ్మాయిని ఎట్లో దహనముచేయించి కొంచెము దుఃఖము చల్లారినతరువాత ఒకనాడు రాత్రి మాయిల్లు చేరుకుని క్షమించుమని మాతండ్రి పాదములపైని పడ్డాను. నాతండ్రి నన్ను ఇంట్లోకి రావద్దన్నాడు. ఎక్కడ నుంచి అక్కడికే వెళ్ళమన్నాడు. తులసి [illegible] మొక్కవలె తమవంశము [illegible] పుట్టినా [illegible] ప్రతి [illegible] తనకళ్ల [illegible].

[illegible] ఆయన అన్నంతమాత్రాన్ని [illegible] ఆయనమాటలలో అసత్యము ఉన్నదా? ఆయన అన్నాడని. నాకు [illegible] నచ్చి ప్రయోజనము ఏమున్నది? సంగతి అంతా చెప్పాను. ఇక ముందు [illegible] మూ [illegible] చెయ్యనని చెప్పాను. [illegible] వాయించుకున్న కన్నకడుపు. పుత్రవియోగము ఎంత [illegible] భరించగలదు? కొడుకు ఎంత దుర్మార్గుడైనా ఏకపుత్రవిషయమైనప్పుడు అంత్యకా[illegible] కాసినినీళ్లు పోయడానికి వాడేకదా దక్కు[illegible] డీ పెద్దవాడయ్యాడు. మళ్లీ ఎప్పుడూ కళ్ల [illegible] పడడు అనుకొన్నకొడుకువచ్చి కాళ్లపట్టుకు ప్రాకులాడుతూ ఉన్నప్పుడు ఎలా పో[illegible] గలదూ. పోనీ ఇక తనకు దిక్కెవరు. [illegible] చకములో ఎందరు దుర్మార్గులు లేరు. [illegible] మంది పశ్చాత్తాపమున బాగుపడలేదు. ముందు వీడుమాత్రము బాగుపడ కూడ[illegible] అనుకొన్నాడు. ఉండమనిగాని పొమ్మనిగా[illegible] ఏమీ చెప్పకుండా మాట్లాడకుండా మాతం[illegible] లోపలకు చక్కాపోయాడు. తలుపుచాటు[illegible] కళ్లనీళ్లు గుక్కుకుంటూ నిలబడ్డ మాతల్లి వ[illegible] నన్ను కౌగలించుకుని బేరుమని రాగాలె[illegible] లోపలికి తీసుకువెళ్లి తలంటి నీళ్లుపోసి భో[illegible]నము పెట్టింది.

3.

...ప్పటినుంచి ఎక్కడికీ కదలకుండా పొల... చూసుకుంటూ ఇంటి దగ్గరనే ... నా తండ్రి కర్ర ... ...వాడిని. ...ప్పుడూ భయముగా ఉండేది. ఆయన ఎప్పుడు ...తోటి మాట్లాడేవాడు కాడు.

కొన్నాళ్లకు బ్రహ్మచారి బెండకాయా ముదరకూడదని ఒకసంబంధంచూసి మావాళ్లు ...కు వివాహము చేశారు. నా పెళ్లికి మండ...పేటనుంచి ఒక భోగముమేళము వచ్చినది. భోగముమేళము చూడడముతోనే ఇంతకాల...ము నుంచీ బలవంతముగా అణచిపెట్టిన మనో...భావాలన్నీ మళ్లీ తలలెత్తినవి. పెళ్లి అయిదు రోజులూ అయ్యేసరికి నాసంకల్పములూ వాగ్దానములూ అన్నీ వెనకపడ్డాయి. మనుగుడుపులు కాగానే మండపేట చేరాను. చేతిలో

డబ్బు ప్రాప్తి అనేటందుకూ ఎక్కడా కా... ...యత్నము చేశాను. ఆ ఊరినుంచి నిడదవో... ...రాజమహేంద్రవరము చేరాను. నన్ను ఇంటికి ... వెనకటి నా సంస్కారము ... ఎక్కడివిన్నా...

...గుమ్మములో కన్నీళ్లు తుడుచుకుంటూ నిలబడ్డ నాతల్లివచ్చి కౌగలించుకొని...తలంటి నీళ్లుపోసి భోజనము పెట్టింది.

నాకు తెలుసును. ప్రాణముపోయినా మళ్లీ ఇంటికి వెళ్లకూడదనుకున్నాను.

రాజమహేంద్రవరములో వెనకటి అవస్థంతా ఒక్కసారి జ్ఞాపకమువచ్చి అక్కడ ఉండడము కష్టము అనిపించింది. అక్కడనుంచి కాకినాడ వచ్చాను. చేతిలో ఒక్క దమ్మిడి లేదు. అప్పటికి భోజనముచేసి రెండు రోజు లయినది. ఏమిచేయడానికీ తోచలేదు. ఎప్పుడూ ఎవ్వరినీ దేహీ అని చేయిచాచి అడిగినవాడిని కాను. సత్రములోనికివెళ్లి భోజనము పెట్టమని అడగడానికి కూడా సిగ్గుగా తోచింది. ఒక షాహుకారు నాశ్రయించి

...మూలాన్నాగా ప్రవేశించాను.

కొన్ని రోజులు గడిచింది. సాహుకారు కొడుకుగూ నాకూ పరిచయము కలిసింది. అతనూ కొంత దుర్వ్యసన [illegible] ...లోనే [illegible]. [illegible] ము కలిసి తిరగడము ఆరంభించాము. అతను ప్రాతః పిఠాపురములో [illegible] హము చేశాడు. అతని [illegible] తీరిక ఉన్నప్పుడు పిఠాపురము వెడుతూ వస్తుండేవాడిని. కొన్నాళ్లకు ఈ సంగతి సాహుకారికి తెలిసి నన్ను ఉద్యోగములో నుంచి తొలగించాడు.

సాహుకారు కొడుకు నాకు రహస్యముగా కొంత డబ్బు ఇచ్చి నన్ను పిఠాపురములో ఉండమని చెప్పాడు. నేను పిఠాపురములో ప్రవేశించాను. కొంతకాలము జరిగేసరికి నా జీవితము అంతా అసహ్యంగా తోచింది. తలిదండ్రులపైన దృష్టిపోయింది. కాని ఇంటికి పోవడానికి భయముగా ఉంది. ఏ ముఖము పెట్టుకుని మళ్లీ యింటికి వెళ్లడము. ఏలాగు తండ్రి ఎదుట నిలబడటము. ఆయన తోటి ఏమని చెప్పడము. ఏమి చెప్పితేమాత్రము ఆయన ఏమని నమ్ముతాడు. లేక లేక పుట్టినందుకు వారి కళ్ల ఎదుట ఉండి వారికి సేవచేయడానికి బదులు ఇలా అయిపోయాను కాదా అని అట్టే దుఃఖం వచ్చింది. పాదగయలో పడి కుక్కుటేశ్వరస్వామి పాదసన్నిధిని ప్రాణములు విడుద్దా మనుకున్నాను. కాని అందుకూ ధైర్యము లేకపోయింది.

[illegible] సాయంత్రమువర... [illegible] ...నాయు... [illegible] వెళ్లినా దార్లో ఇంటి... [illegible]. తోవలో కొన్ని మ... [illegible] కొనుక్కుని వెడుతూ... [illegible] జగమ్మముక్కడ రావి... [illegible]. ఆ రావిచెట్టుక్రిందకు ఒక... ధ్యానము చేసుకుని కూర్చున్నా... కొందరు బ్రాహ్మణులు కూర్చున్నా... [illegible] కొంచెము దూరములో నిల...

అంతా నిశ్శబ్దముగా ఉంది. ... ధ్యానములో ఉన్నారు. కళ్లు తెరి... వీరందరూ కనిపెట్టుకుని కూర్చున్నా... నేను ఆయనను చూడడముతోటే... ఒకవిధమైన ఆందోళన బయలు... నేను ఎక్కడికి వెళ్లవలె ననుకున్న... పోయాను. హృదయంలో ఒకవిధమై... బయలుదేరింది. అలాగే నిశ్చలుడనై... నకేసి చూస్తూ నిలబడ్డాను.

కొంత సేపటికి ఆయన కళ్లు తెరి... తెరవగానే నాకేసి చూశారు. నాకు... తెలియలేదు. చేతిలో పళ్లా పొట్లము... సంగతి మరచిపోయాను. వాటిని క్రింద... విడిచి నమస్కరించాను. ఆయన ము... సముతో "నారాయణా!" అన్నారు. కూ... మని సంజ్ఞ చేశారు. కిందనున్న పళ్లా పొ... తీసికొని అక్కడనే కూర్చున్నారు. అ... ఉన్న బ్రాహ్మణులు స్వాములవారిని తమ... రమ్మని ప్రార్థించారు. స్వాములవారు... న్నారు. క్రమేణా అందరూ సెలవు తీసి...

...నము]
[illegible] ...దు.
...రారు.

ఆగ్రహము వస్తుందేమో. స్వాములవారికి నా... అంతట నేను ఇవ్వబో[illegible] సరిగదా, ఆయన

చేతిలో పళ్లా పొట్లము.......................జారవిడిచి నమస్కరించాను.

స్వాములవారు నన్ను ఉద్దేశించి 'ఎక్కడనుంచి వస్తున్నావు' అన్నారు. ఏమి చెప్ప... తోచలేదు. కాని చేసిన పాపము ...నే బాగుంటుందని నా సంగతి అంతా ఒక్క... వారితోటి చెప్పాను. నేను చెప్పినదంతా ఆయన విన్నారు. నవ్వేటప్పటికి నాకు ...కొంచెము కోపము వచ్చింది. అయినా ఈయ... తోటి చెప్పవలసిన అగత్యం యేమి వచ్చింది ...కున్నాను. నా పళ్లా పొట్లం పట్టుకుని నేను ...న్నాను.

"ఏం, వెడుతూ ఉన్నావా" అన్నారు ...స్వాములవారు గంభీరంగా. "చిత్తం సెలవు ...స్తే వెడతా"నన్నాను. "మాకు ఫలహా...రానికి ఆ పళ్లు ఇచ్చి వెళ్లవలసింది" అన్నారు. ...కొంచెము సందేహించాను. దగ్గిర, డబ్బా ...దు. దేవికి ఫలములైనా అర్పించకపోతే అడిగినప్పుడైనా ఇవ్వకపోతే ఈయనకేమి కోపము వస్తుందో. అయినా ఈయనకు కోపము వచ్చినట్టుకు నన్నేమి చేస్తాడు. నవ్వుతూ "మీకిస్తే నాకేమి ప్రయోజనము" అన్నాను. "ఇచ్చిచూడు తెలుస్తుంది" అన్నారు. "ఏమి తెలుస్తుంది" అన్నాను. "ఇవాళ ఇచ్చి ఈ రాత్రి ఇక్కడ ఉండిచూడు. నీకు ఇష్టము లేకపోతే మళ్లీ నీ పళ్లు నీకు ఇస్తా" నన్నారు. వారి మాటలవల్ల నాకు కొంత ఆశ్చర్యము కలిగింది. ఉండమని లోపలనుండి ఏదో చెప్పుతూ ఉన్నట్టు వినబడింది. వెళ్లిపోదా మంటే కాలు ముందుకు సాగడము లేదు. అయినా ఈ చిత్రము ఏమిటో చూద్దామని పళ్లా పొట్లము ఆయనకు ఇచ్చి ఒక్క నమస్కారము చేసి అక్కడనే కూర్చున్నాను.

మైకము కమ్మినట్లు [illegible] అప్పైన నాకు [illegible]ను. నాసికల అరుకోను [illegible]
ఒట్లు తెలియలేదు. [illegible] లో [illegible] విడచి రాత్రియొక్క [illegible]
[illegible] లోకములకు [illegible] నకే [illegible] ఉం[illegible].

రత్నఖచితమైన తూగుటుయ్యాలలో కూర్చుని దేదీప్యమానమైన.........మహేంద్రభోగము అనుభవిం

కలవచ్చినది. అక్కడ బంగారు మేడలో రత్నఖచితమైన తూగుటుయ్యాలలో కూర్చుని దేదీప్యమానమైన నక్షత్ర కాంతులలో అప్సరః స్త్రీలనృత్యము చూస్తూ గానము ఆలకిస్తూ మహేంద్రభోగము అనుభవించాను.

కళ్లు తెరిచేటప్పటికి సూర్యోదయము అయింది. నాప్రక్కని స్వాములవారు లేరు. నేను రావిచెట్టు నానుకుని కూర్చున్నాను. ఎదట కోటగుమ్మము కనబడుతూ ఉంది. నేను అక్కడ అలా ఎందుకు కూర్చున్నానా అనుకున్నాను. రాత్రిసంగతి అంతా జ్ఞాపకము వచ్చింది. స్వాములవారు ఎక్కడకు వెళ్లారు? రాత్రి సంగతంతా కలా, నిజమా? నిజము ఎట్లా అవుతుంది ఈ చెట్టు క్రింద కూర్చున్న వాడిని

ఏంత తేజస్సుకూడా వచ్చినట్లున్నది. ఏ
వడానికీ తోచ లేదు. దారిని పోయే
వాళ్లను చూస్తే ఎప్పుడూలేని అస
కలిగింది. ఇదివరకు గడచిన జీవితమ
హేయ మనిపించింది. స్వాములవారు స్వ
ఖ్యమును చవిజూపించారు. ఆస్వాముల
వెరకు వారిపాదసేవజేసి శాశ్వతమైన పదవి యిప్పించమని వారిని కోరవలెనని యము చేసికొన్నాను.

నేనుఉండే ఊరుకు వెళ్లి అక్కడను
పాదగయకు స్నానానికి వెళ్లాను. స్నాన
చేసి దేవాలయములోకి వెళ్లేటప్పటికి స్వా
లవారు ఒకప్రక్కను కూర్చుని జపము

[illegible]ను.
[illegible] కూర్చుని వారు కళ్లు తెరచి [illegible] స్వాముల
[illegible] ప్రణామము చేశాను. [illegible] అక
[illegible] నన్ను చూచి "ఏమి వచ్చావు" [illegible]
[illegible] "ఈ మహాత్ములపాదసేవకు [illegible]
[illegible]" ప్రార్థించాను. "నేను ఎక్కడ [illegible]
[illegible] ఉంటాను. ఈరోజునే వెళ్లిపో[illegible]
[illegible]" అన్నారు. "నేనూ మీవెంట [illegible]
అన్నాను. "నీవు పిఠాపురము [illegible]
[illegible]వస్తాన"న్నాను. ఇదివరకు [illegible]
[illegible], చేశానని అటువంటి జీవితమునైన
పుట్టినదని వారి శిష్యునిగా నన్ను
[illegible] ముక్తిమార్గము చూపించవలసిన
[illegible] సేపు ప్రార్థించాను. వారు మొ[illegible]
[illegible] లేదుగాని చివరకు ఎలాగైతే
[illegible] తీసుకువెళ్లడానికి ఒప్పుకున్నారు.
[illegible]త్రివరకూ అక్కడనే ఉన్నాను.
దేవాలయములోనే పడుకున్నాము.
[illegible] వేళ మహావాయువథములో పక్షివలె
[illegible] ఉన్నట్లు తోచింది. కళ్లుతెరచి
[illegible] రెప్పలు ఊడిరాలేదు. కొంత
అన్నోనరికి ఉపద్రవమైన చలివేసింది.
[illegible]చాను. ఇంకా సూర్యోదయము కాలే
ఒకపర్వతశిఖరముపైన ఒకఋషివాటి
[illegible] స్వాములవారి ప్రక్కనున్నాను నేను.
[illegible]లో మనిషిసంచారముగాని జంతు
[illegible]గాని ఏమీఉన్నట్లు తోచలేదు. పక్షుల
[illegible]లారావములు కూడా ఏమీ వినపడడము
[illegible]. పర్వతప్రాంతమంతా మంచుపడి పిండి
[illegible] తెల్లగా ఉంది. అక్కడక్కడ

స్వాముల[illegible]
అన [illegible] వారముల [illegible] రాత్రిలో
[illegible]పురమునుంచి [illegible] ఉన్న
[illegible]ము [illegible] ప్రా[illegible]
[illegible]. [illegible] అవసరములేదు.
మహాత్ములకు [illegible]ముకాదు? మా స్వాములవారికిని, అన్నింటా నిండియున్న ఈశ్వర స్వరూపమైన [illegible] ఒక్కనమ స్కారము చేశాను.

పాపాత్ముడను, స్త్రీలోలుడను, ఎప్పుడూ కలలోనైనా భగవన్నామస్మరణ చేయనివాడను, నాకటువంటి మహాత్ముల సందర్శనము కలగడము వారిపాదసేవ చేసే భాగ్యము కలగడము ఏలావచ్చిందా అనుకున్నాను. నా పూర్వజన్మసుకృతము, నాతలిదండ్రులు మాపెద్దలు చేసిన తపఃఫలము, అయి ఉంటుందనుకున్నాను.

అల్లాగు స్వాములవారి పాదసేవచేస్తూ జ్ఞానదాయకము, ముక్తిదాయకమూ అనవిషయము లనేకములను వారివలన ఉపదేశము పొందుతూ, ఇల్లూ, వాకిలీ, సంసారము, ఒకటేమిటి సమస్తమూ మరచిపోయి అక్కడ ఆయిదుసంవత్సరములు ఒకక్షణమువలె గడిపాను. అనుక్షణమూ ఈశ్వరసన్నిధానమందున్నట్లే ఉండేది. చీనాంబరములూ హంసతూలికాతల్పములూ పట్రసోపేతములగువిందులూ లేకపోయినా అక్కడ అనుభవించిన సౌఖ్యమూ ఆనందమూ ఈజన్మలో మరచిపోలేను. వేయి

సంతోషము ... నిశ్చయము కాదు.
... శాస్త్రోక్తమైన ...
... గా ... స్నానము
...
... అని
... స్వాములవారు
... అనుకుని నాకే "...
... అన్నాను. ...
... మును ... నవుకున్నవారికి ఈసం
గతి మళ్లీ ... ము చేస్తూ ఉన్నారు.
స్వామీ, అనుకుని "చిత్తం" అన్నాను "యుక్త
వయస్కురాలైన ... కూడా ఉన్నదికదా"
అన్నారు 'చిత్తం' అన్నాను. "నాయనా ఇది
వరకు ఎందుకు చెప్పలేదు" అన్నారు. "... ము ...
... నిదేమున్నది? ... నాకు
ఇష్టము లేక ... దే కాలము పు
చ్చుదామని వచ్చాను. ఇప్పటికైనా నాకు అది
తప్ప వేరే ఏమీ అవసరము లేదు" అన్నాను.
"ఈ ఆశ్రమము సన్యాసులకు గాని గృహస్థులకు
కాదు; నీవు ఇంటికి వెళ్లిపో" అన్నారు స్వాము
లవారు. "స్వాముల కింత ... ఈ పిల్లపైన
ఆగ్రహము వచ్చినట్లున్నది." అన్నాను.
"నాయనా! ఆగ్రహము కాదు. మీ యింటి
... అవసానం సమీపించినది.
... చాలా విచారిస్తూ ఉన్నాడు.
... మీద ప్రేమచేత ఆయన ప్రాణము పోతే
... ండా ఉన్నది. నీ భార్య నీకొరకై విలపిస్తూ
... న్నది. అజ్ఞానురాలు అమాయకురాలూ
... ఆ పిల్లను తీసుకువచ్చి నీవు కట్టి పెట్టి

...
దుష్ట ...
నిర్వహించ ...
చేసి ...
మళ్లీ ...
లలో ...
నేమో ...
ఆశ్రమము ...
...ంది" అని చాలా ...
కున్నాను. ...
... ధర్మము ...
అధర్మము ...
స్వీకారము ...
లము వినిపిస్తూ వారు నాకు ...
ఇచ్చి అప్పుడు ఆశ్రమము ...
"అయితే ...
నాకు మార్గము తెలివిన్న ...
కన్నీరు విడుస్తూ కృతాంజలినై
వారు నామీద చేయి వేసి "...
లేదు. కొంతకాలానికి నేను ...
వస్తాను. కళ్లు మూసుకో ...
పెట్టి వేస్తా"నన్నారు. చిత్తం అని ...
కున్నాను.

౫

అయిదు సంవత్సరములు ...
... కు వచ్చిన నాటిరాత్రి ...
ములో ఎగిరిపోతూ ఉన్నట్లుగా ...
కళ్లు తెరవవలెననుకున్నా తెరవలేకపో...
కొంతసేపయ్యేసరికి నేను ...

...
... న్నది. ...
...
... న్నది. ...
... నేను మాఇంటి
... న్నను.
...
... ఉంది. ... మంచము
... న్నను. ...
... పైన ముంది. అది
... నేను ... అనుకున్నాగానే
... అక్క నిశ్చేష్టురాలై
... ది. ... ప్రవాహ
... ప్రవహిస్తూ ఉన్నవి.
చేతిలో ఉన్న కిరసనాయిలు బుడ్డీ
... మని కేక వేసి నామీద
...! ...!" అంది. ఆ కేక విని
... "నాయనా! వచ్చా
... కలలో స్వాములవారు
... పంపిస్తామని చెప్పారు.
... పెట్టుకున్నాను", అన్నా
... వారి ... చరిత్ర అంతా చెప్పి వారికి
... ఆశ్చర్యమూ, సంతోషమూ
... నా కథ అంతా పూర్తిగా విన్న
... నా! నేనింక వెళ్లిపోతాను"
... విడిచాడు.....................
... నా కథ ఇంక సమాప్తము
... ఉంది. ఇంక చెప్పడానికి అట్టే లేదు.
... సంవత్సరము కాకముందే
... కూడా కాలము చేసింది. నేనూ అంద

...
... న్నాను ...
... ము ... ము కాదు. ... పిల్లలు
... స్వాముల వారు
... అని ...
... ఉన్నాను. నా
... ఉందని ...
... ఉంది. కొన్ని ... లలోనే మళ్లీ
మా స్వాములున్న ... శాంతానందము
పొందుతాను.

ఇదంతా ... చెప్పా
... మహాత్ములు లేరని మన దేశములో
... చేయకు. నాస్తివాచకము
... సుభము. ఏ విషయములో
నైనా హృదయములో విశ్వాసము లేనిదే
జీవితము దుర్భరముగా ఉంటుంది. నీవు చిన్న
వాడవు. భారతీయులకు సహజమైనటువంటి
విశ్వాసము, మహాత్ములయెడల భక్తి పోగొట్టు
కోవద్దు" అని నా ప్రక్కనున్న బ్రాహ్మడు లేచి
వెళ్లిపోయాడు.

చంద్రుడు అప్పటికి బాగా పైకివచ్చాడు.
... ఇందాకటికంటే బాగా
నిండుగా ఉంది. చంద్ర కాంతిలో ...
... తో ప్రకాశిస్తూ ఉంది. ప్రపంచమంతా
... గా ఉంది. దూరమున ఒక పడవవాని
పాట వినపడుతూ ఉంది. ఆ బ్రాహ్మడు చెప్పిన
దంతా నాకు ఆశ్చర్యమూ ... కలిగిం
చింది. ఆయన మాటలు వింటూ ఆయన

ముఖంకేసి చూస్తే ... చెప్పినదానిలో అసత్యం ... మంత్రము ... అను ... ము ... లేదు. వాని ... మునకు ... ఎంతో నమ్మకము లేదుకా ... అని సంతోషించాను. నీటిలో చూస్తూ ఉంటే హిందూ దేశ చరిత్ర అంతా ఒక్కసారి ... పటమువలె నాకళ్ల ముందు కనపడింది.

"ఏమిరా! ... అంతా ... ఎక్కడ ... ము" అని ... మీద ... జము మీద ... కొనడి. లేచి ఇంటికి మళ్లాను. చంద్ర మేఘము ఒకటి అడ్డువచ్చింది.

ప్రకృతి

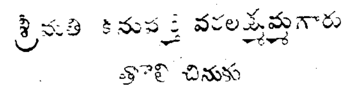
౧

ప్రణయిని

ఏల మధుమాసవాసరకాలములను, మరకతంబుల హాసియించు మురువు నించి,
పూవుమొగ్గల లేనవ్వు పొలుపుఁ దాల్చి, కవికుమారులహృదయంబుఁ గలఁచె
తే. కిసలయాంతరనిహ్నుత కుసుమకలిక, శ్రీయుషఃకాంతిచే వికసించి సౌర
భములు వెదచల్లుకిటి యో ప్రకృతి! నిన్నుఁ, గాంచి హృదయము నవరసోద్గార
చ. జలజలమంచు ముత్తెములు జారెడునట్లు పలుంగు ... ల స
ల్లలితగతిన్ స్రవించు సలిలమ్ములు చల్లనినిస్వనమ్ము వీ
నులఁ దవులంగఁ బ్రేమపువినోదముగా భవదీయమర్మముల్
దెలియఁగఁ బల్కితంచుఁ బ్రకృతీ! వెతఁబోవనె నీదుమూర్తికై!
చ. జిలుగుంబయ్యెద జాఱ నాపిడివో శృంగారపుందీప్తులో
తళుకుంబంగరుకేటితామరలవో ధమ్మిల్లపుమ్మించులో
అలయింపన్నను నీవు పైఁబరచు ప్రేమాలోకనాలోకపు
న్నీలసత్కాంతులా? యంచునెంతుఁ బ్రకృతీ! విద్యుల్లతారోచులన్.
తే. బహుముఖంబగు ప్రేమప్రభావ మెసగ, విశ్వమంతయు నీలోన వెలయుచుండు;
కరుణఁ బ్రేమరహస్యంపు సరణిఁ దెలుప, ప్రకృతి! నీలోన నైక్యమై పరగఁగలనె

[జ్యోతిష్మతి]

ప్రేమసుధ

1925 సెప్టెంబరు భారతి

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

తొలి చినుకు

... చంద్రశేఖరము ... తులుగా ... కి ... పరికో మూర్తె యగు ... కు రెండువత్సరములయిన బూర్తిగ వచ్చియు రాని పలుకులతో, తెలియని చెయిదములతో, నేర్చియు ... దకలతో, లలిత యప్పుడు అందఱ ముద్దుబిడ్డగా నుండెను. సహజముగా ... హృదయుడును, ప్రేమ స్వభావుడును శ్రీధరునకును లలితకును నత్యల్పకాల మైత్రి కుదిరినది. బడినుండి వచ్చునదే శ్రీధరుడు లలితకై వెదకును. శ్రీ ... పు చెవిసోకినదే తడవుగ లలిత ... అన్న" యని యాతని చేతులపై ... శ్రీధరుని చూచినంతనే లలిత ... దుకైన నిక్కి యెగిరిపోవును. సెలాల ... తలంబున జిందులాడుచుండ, ఆణి ... ముత్యమువంటి కన్నీటిబిందువులు చిన్నా ... ల్లపై తళతళ మెఱయుచుండ, బొమలు ... ముడిపెట్టి, మూతి రవ్వంత పొడిగించి, ... ఇసుమంత వ్రాల్చి, తల్లి పైటచెఱగును ... యో, కచ్చెళ్లబట్టియో, లాగుచు నేయూ ... వునకో, ఏతినుబండారమునకో మారాము ... చున్న లలితవీనులకు శ్రీధరుని "లలితా" యనుపిలుపు వినబడగనే యాయలుక యేమగునో, యాజగడమేమగునో? క్షణములో మోమువిప్పారి క్షీరదంతములసితకాంతులు బయల్పడ రేఖామాత్రముగనున్న కలుచని కెంబెదవిపై చిఱునవ్వు తొలకాడును. పాలబుగ్గలపై యలుకను దెలిపెడి యశ్రుబిందువులు; కెంబెదవిపై నానందమును దెల్పెడి మధుర మందహాసము; ఆహా! ఎంత మనోమోహనకరము ఆరూపు!

శ్రీధరునియందు లలితకింతటి ప్రేమయేల? లలితకు శ్రీధరు డేమైన చిఱుతిండ్లు పెట్టునా? ఆటవస్తువులు తెచ్చి యిచ్చునా? ఏమియు లేదు. నిర్ధనుడగు శ్రీధరుడు, చదువుకొను నిమిత్తము పేదతనముతో వారియింటికి జేరిన శ్రీధరుడు; ధనికులబిడ్డయగు లలితకు బసదనము లీయ సమర్థుడు గాడు. మఱి యేమి కారణము? శ్రీధరుని సహజసౌజన్యసౌహార్ద ప్రవర్తనమే!

మలి చినుకు

లలితకు మూడేండ్లు వచ్చినవి. శ్రీధరునకు పదమూడువత్సరములు వచ్చినవి. ఇరువురకు పదివత్సరముల వ్యత్యాసమున్నను వారి పరస్పరమైత్రి కెట్టి యభ్యంతరము

[illegible] లేక. [illegible] ముగ శ్రీధరుడు లలితకు కాగితపు పడవలు గట్టి నీటినడుమగూలో జేలించి వినోదించజే యును. గాజుపెంకులు [illegible] చే గాలిపట ములు జేసి యెగురవేయించును. [illegible] వాని నడుమ [illegible] శ్రీధరుడు పైన [illegible] ములు [illegible] కాలు [illegible] ములగు [illegible] జేసూర్చి [illegible] శ్రీధరుని ఒక్కటియైన [illegible] లలిత [illegible] తిరుగుచుండును. [illegible] శేఖరముగారు [illegible] జను సెలవులలో చెన్నపురి వెళ్లి లలిత కొక చిన్న రంగులపెట్టెను తెచ్చియిచ్చిరి. లలిత యాపెట్టెనిండ వెలలేని సామానులు చేర్చినది. సంగరరంగమున నవయవనవచ్ఛేదకులైన యోధులవలె లలితతోడి క్రీడాయుద్ధముల తలలు పగిలి, చేతులు విఱిగి, కాళ్లు పోయి, [illegible] మైన బొమ్మ లెన్నియో లలితరంగులపెట్టెలో జేరినవి. అంతియే కాదు, రంగుపోయిన లక్క బిళ్లు, పగిలిపోయిన సీసాలబిరడాలు, పోయిన డబ్బాలమూతలు, చిటిగిన గుడ్డపేలికలు పంట్లూడిన దువ్వెనలు, పగిలిన యద్దపుపెంకులు, చిట్లిన గాజుముక్కలు, గుడ్డిగవ్వలు, గచ్చకాయలు, సుద్దముక్కలు, నాటకపుకంపెనీ కాగితములు, గుడ్డతానులమీది బొమ్మలు శుభలేఖలు, చింపిరి కాగితములు మున్నగున వెన్నియో లలితరంగులపెట్టెలో భద్రమైనవి.

[illegible] నుల [illegible] లో [illegible] కట్టి [illegible] వును. [illegible] గానరాకున్న వో లలితను [illegible] ఏ చిన్న [illegible] కనుపింపకున్న [illegible] లోపమైనను [illegible] సాధారణముగా [illegible] మామూలు [illegible] సంబరము. "చూడండి; నా [illegible] లో యెన్ని వున్నాయో" అని [illegible] వున బలుక్కన్నాను లలిత మో [illegible] సంతసము, [illegible] యనుభ [illegible] గ్యము! ఎంతయో ధనధాన్యసం [illegible] ఎన్నియో సుఖము లనుభవించి తఱుగుచున్నను, నాశలు పెరుగు [illegible] తల్లిడిల్లు లుక్షమానవులకు లలిత గన్పట్టు ఆనందరసము బోధ [illegible] గ్రహింపసాధ్యమా?

లలిత రంగులపెట్టెలోనున్న [illegible] లలో లలిత యమ్మమ్మ తిరుపతివెళ్లి [illegible] తెచ్చియిచ్చిన చందనపు బొమ్మ [illegible] కాలుచేయి విఱుకుండ కొంచెము [illegible] నున్నది. లలిత దానికి అమ్మమ్మ బొ [illegible] పేరుపెట్టినది. లలితకు రంగులపెట్టిమీ [illegible] ప్రేమో, అమ్మమ్మ బొమ్మమీద యం [illegible] లలిత యాకొయ్యబొమ్మకు దల్లియై [illegible] ముల పోషించుచుండును. లలిత తనప [illegible] పుడు శ్రీధరుని బొమ్మను జేసి పిల్లను [illegible] కొట్టి నిద్రపుచ్చుమనును; తండ్రిని జేసి [illegible]

[illegible] పెట్టుమనును; [illegible] [illegible] కి [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] పిల్ల [illegible] యని [illegible]

[illegible] గృహిణీ వేషములు వేధ [illegible] శ్రీధరుడు [illegible] [illegible] తెయు [illegible]. ఒకప్పుడు [illegible] పెట్టించుకొనుట. [illegible] చుకొనుట, ఆముదము త్రాగుట. [illegible] చారములు [illegible] చుండును.

[illegible] లలిత మేనత్తయు నామెకుమా [illegible] చ్చిరి. అ [illegible] నాలుగేండ్ల [illegible] బాలునితో నాటలాడుచు [illegible] వంత చేసిపెట్టుతాను; పొయ్యిలు పెట్టి [illegible] శ్రీధరుని నిర్బంధించెను. శ్రీధరుడు [illegible] చిల్ల పెంకులతో పొయిలు నమర్చి, [illegible] ల్లలను వంట చెఱుగుగా జేసి లక్క [illegible] యిలమీద నెక్కించి "లలితా, ఇక [illegible] చేసిపెట్టుకో" యనెను.

[illegible] "చీరకట్టు మఱి" అని ఒకపాత [illegible] దెచ్చెను. శ్రీధరుడు పైటవేసి [illegible] గనె లలిత పైటచెఱుగు దీసి నెత్తిన [illegible] నినది.

[illegible] లితా! ఆ ముసు గేమిటి?

[illegible] కత్తుకున్నా. వంత చేయవద్దూ?

[illegible] ముసుకత్తుకుంటే నెత్తిన గుడ్డెందుకు?

[illegible] న చుప్పమ్మ వేసుకోరం లేదూ?

[illegible] ఛీ! [illegible]. అమ్మలాగ చక్కగా చీర [illegible] ట్టుకొని వంటచేయవలె.

[illegible] లలిత [illegible]. నా యింటిలో [illegible] ముసుగు వేసి కొనుటచే అది మఱింత నంటుకను ఒక లక్షణ [illegible] ముగా [illegible] శ్రీధరుడు [illegible] బతిమాలి [illegible] లలిత [illegible] ముసు [illegible] పెట్టెలో [illegible] పోసి, చిన్నపెట్టెలో [illegible] పోసి [illegible] పొయిలమీద [illegible] చెఱుగును [illegible] చేతులు మఱి మఱి సవరించుకొనును, [illegible] యని [illegible] కొట్టుచు, 'ఉఫ్ ఉఫ్' మని పొయిదగ్గర [illegible] చూచుచు, [illegible] రాలిన [illegible] కాకులతో లక్కచిప్పను పట్టి దింపుచు లలిత వంటచేయ నారంభించినది. [illegible] లలితమీద నే, లలితవంట మీద నే నిలిచినది. అన్నిపనులు మానుకొని లలితపచనకార్యములు జూచుచు నిలువబడి పోయినారు. లలితపాకము క్షణములో ముగిసినది. బానను పీటవేసి కూర్చుండబెట్టి ముందొక బాదమాకును వేసి లలిత తనపప్పులవంటకమును వడ్డించినది. బావ తినుచున్నాడు. లలిత కొంచెముదూరములో తలుపు మొత్త నానుకొని [illegible] వంచినతలతో నమ్రతను [illegible] ప్రకటింపుచు, పైట సవరించుకొనుచు, బావదెస యోరచూపులు చూచుచు నిలువబడి నెమ్మదిగా సన్నయెలుగున "కమ్మలు చేయించరూ" అన్నది. గృహిణీచెయిదముల నంతచక్కగా ప్రకటించిన యాబాలగృహిణి మనోహరాభినయమున కందఱు ఆశ్చర్యమగ్నులైరి. "నాకన్న తల్లి" యెక్కడ నేర్చు

కొంటనే యూచున్నారిచేస్తి ల[illegible] తల్లియూ[illegible]
చెప్పినైచినది, చంద్రశేఖరము
[illegible]సంతసముతో [illegible] కూతును ము[illegible]డెను.

నవ్వువచ్చినది. కాని నవ్విన లలిత

గూడ రాదని గంభీరమ[illegible]
ము నహించి లలిత[illegible]
కును [illegible]ముఅప్పుడే[illegible]
వచ్చిన [illegible]లలో [illegible]
"[illegible]" మని యూది
చెప్పబడగనే లలిత
పరుగున వచ్చి తండ్రి
బడి చూదుచున్న
లాగుకొని తా [illegible]
తండ్రి [illegible]
కిమ్మని రెండవయి[illegible]
లలిత కిచ్చిరి. లలిత
నది. ఇద్దతితూతూ[illegible]
చిల్లు[illegible]నడుచున్నవి.

"ల[illegible]...[illegible] చేయి[illegible]" అన్నది.

అంద[illegible]క్కమారు నవ్వులచే లలిత కెక్కడలేని[illegible]షము వచ్చినది. [illegible]క్కడనంటక మక్కిడేనేనదలి బావగారికి మారుపడ్డిన సున్నచుట్టి అలిగి మూల కూర్చున్నది. నెత్తి మీదివెంట్రుకలు మొగముమీదకు లాగుకొని నేలికి మెలివేసి యొక్కొక్క వెంట్రుకను త్రెంపుకొనుచున్నది. ఎవరు దగ్గఱకుదీసిన రాలేదు. శ్రీధరునకుగూడ లలిత స్వాధీనము కాలేదు. పెద్దగా నవ్వినవారిలో శ్రీధరుడే ప్రధము [illegible]నప్పుడు లలిత [illegible]మాత్ర మేకీతి క్షమించును?

లలితకోప మింకను తీరలేదు. అందఱి నవ్వులు యింకను ఆగలేదు. ఇంతలో చంద్రశేఖరముగారు కచ్చేరినుండి వచ్చిరి. ఎందుల [illegible]నవ్వ లవిరి. లలిత ముద్దుచేతలన్ని తల్లి

"బావా! బావా! ఈ [illegible] అమ్మమ్మబొమ్మకు పెళ్లిచేద్దామా?" లలిత. "అట్లాగే" నన్నాడు బావ. అమ్మమ్మబొమ్మను తెచ్చి పీటమీ[illegible] రెండుచేతులను కాళ్లకు మెలిబెట్టి 'జయమంగల' మని పాటలుపాడ [illegible]నది లలిత.

అంతలో నవ్వులు! అంతలో[illegible]లు! అంతలో అలుకలు! అంతలో[illegible] ఏమిటో! ఈశైశవచిద్విలాసము!

మూడవ చినుకు

లలిత కైదేండ్లు వచ్చినవి. [illegible] చేతలకు రూపునకుగూడ కొంచె[illegible] దైనది. తిరుగుమరుగులు తెలిసి[illegible] చెప్పుటకును చాలిన గ్రాహ్యశక్తిగూ[illegible]

[illegible] [illegible]నరేసు వచ్చుటచే గు[illegible]నాడు. మూ[illegible]యింగను తండ్రి
ము[illegible] ప్రకటనే అక్షరాభ్యాసము శ్రీ[illegible]న కేమాత్రము ధనసహాయ[illegible] చేయ
శ్రీ[illegible]క బాలకములను చిన్న లేక[illegible]గదా యింటికిరమ్మని వె[illegible]యుత్త
ను [illegible]చ్చి [illegible] వచ్చి[illegible] [illegible]నైనను వ్రాయలేదు. [illegible]క్రమా

[illegible]
[illegible]ని చూ[illegible] నను
[illegible] శ్రీ[illegible]
[illegible]
బగుచున్నను. మా[illegible]
డగు తండ్రి[illegible] [illegible]చి
శ్రీధరుడు [illegible]గృహ
మున కేగ [illegible]హసింప
లేదు. చంద్రశేఖర
దంపతులనే జననీజన
కులుగ, ల[illegible] [illegible]న
బట్టువుగ [illegible]వించి,
శ్రీధరుడు ప్రొద్దులు
పుచ్చుచుండెను.

[illegible]ను కాళ్లు మెలిబెట్టి కూర్చుండి........పాటలుపాడ నారంభించినది లలిత.

[illegible]గ్గిం[illegible] త[illegible]లుపడుచుండెను. అ, ఆ, [illegible], క, [illegible], లు వ్రాసిపెట్టు మనియు, [illegible] వ్రా[illegible] బొమ్మలు వేసిపెట్టు మని [illegible]బొమ్మ[illegible] [illegible]న ముగ్గులు వేయుమని [illegible]ముగ్గులు [illegible]సిన నీకు చేత గాదు నేనే [illegible] నని పలకనిండ సున్నాలుచుట్టియు, [illegible]ధరుని విసిగించుచుండును.

[illegible]కాలపు [illegible]లవులలో నొక్కమారు [illegible]వచ్చి[illegible]మ్మని శ్రీధరునకు తండ్రి వద్ద [illegible]బువచ్చినది. శ్రీధరునకు పట్టరాని [illegible]దము [illegible]గినది. ఉన్నతవిద్యాభ్యాస [illegible]లముచే తండ్రికి తెలియకుండ బందరు శ్రీ[illegible]డు తండ్రి యాగ్రహమునకు

నేడు [illegible]లవనితలంపుగ తండ్రియొద్ద నుండి [illegible]హ్వానము వచ్చుటచే శ్రీధరునకు మిక్కిలిసంతోషము గలిగెను. [illegible]నయొద్ద నున్న పానలాడబ్బులతో చెల్లెలి కొక్కలక్క బరణిని, తల్లికొక్క కుంకుమపు పొట్లమును కొనుక్కొని శ్రీధరుడు స్వగృహమునకు ప్రయాణమయ్యెను. శ్రీధరుడు ఊరికి వెళ్లుట లలిత చూడలేదు. చూచిన [illegible]న వెం[illegible]టపడునని లలితకు తెలియకుండ శ్రీధరుడు వెళ్లిపోయెను.

మధ్యాహ్నమునుండి శ్రీధరుడు లలిత కగుపడలేదు. చాలమారులు శ్రీధరునికొఱకు వెదకినది. కాని అన్న బడికిపోయెనని తల్లి

[illegible] చుచు లలిత వీధి యరుగుపై కూర్చున్నది. తల్లి యెన్నిమారులు లోనికిరమ్మనినను లలిత రాలేదు. సాయంత్ర మైదుగంటలైనది. శ్రీధరుడు రాలేదు. శ్రీధరుడును లలిత [illegible] ఏమయ్యెను? అన్న యింకను రాలేదేమని లలిత తల్లి నడిగినది. తల్లి [illegible] చెప్పి [illegible] లలిత ధ్యానమును మరల్పజూచినది. కాని తల్లిదండ్రు [illegible] శ్రీధరునివద్ద నెక్కువగా [illegible] పడిన లలితకు శ్రీధరుని మఱపువచ్చునా?

ఆ రాత్రి యెట్లో గడచినది. ఉదయమైనది. శ్రీధరుడు కనుపడలేదు. లలిత శ్రీధరునికొఱకు యిల్లంతయు గాలించినది. దొడ్డియంతయు వెదకినది. వీధి నాల్గువైపుల [illegible] కించినది కనుపడలేదు. వికసితకమలమువంటి లలిత మోము అస్తమయ సమయపద్మమువలె ముకుళించినది. తల్లి బతిమలాడి యన్నము బెట్ట సగమైన తినలేదు. లలిత శ్రీధరునిగూర్చి [illegible] డుగుట చేవిసిగి ‘శ్రీధరుడు వూరికి వెళ్లినాడు యెవరితోనైన నాడుకొను’మని తల్లి చెప్పెను. అన్న కొఱకు కొంతసేపు విలపించి లలిత కన్నీరు తుడుచుకొనినది.

ఈవిధముగా రెండుమూడు దినములు గడచిన తరువాత లలిత శ్రీధరుని యడుగుట మానినను బిక్కమొగము వేసికొని యెప్పటివలె యాటలాడక తిండితినక చిక్కి సగమగుచుండెను.

[illegible] ము [illegible] గడచిన [illegible] నాటిరాత్రి లలితకు [illegible] జ్వరము [illegible] తెల్లవారగనే చంద్రశేఖరముగా [illegible] బిలుచుకొనివచ్చి లలితకు మందు [illegible] కాని జ్వరము తగ్గలేదు. మూ [illegible] లలితకు జ్వరము [illegible] త్రముచే శ్రీధరుడు వచ్చె [illegible] మఱిమఱి [illegible] లలిత కన్నె [illegible] లేదు. [illegible] కొనుటలేదు. శ్రీధరుని కొఱకు బెం [illegible] నుటచేతనే లలితకీ జ్వరమువచ్చె [illegible] తలచిరి. కాని లలితకు బాలజబ్బు [illegible] వెంటనే రమ్మని చంద్రశేఖరముగా [illegible] వునకు తంతినిచ్చిరి. కాని శ్రీధరుని [illegible] మునకు తంతి చేరి శ్రీధరుడు ప [illegible] ముచేసి వచ్చునప్పటికి యెంత [illegible] మూడుదినములు పట్టును. ఈమూడు [illegible] గడచు టెట్లనియెల్లరు విచారించుచు [illegible] టిమధ్యాహ్నమునుండి లలితకుజ్వర [illegible] టికన్న నెక్కువగుటయేకాక తడబా [illegible] లుగూడపుట్టెను. ఆసంధిప్రలాపముల [illegible] శ్రీధరునకు సంబంధించినవే! అన్నా! [illegible] బెత్తికలతో చేసిన బొంగరాలన్నీ నావే! [illegible] ఈ రంగులకాగితంతో గాలిపటం [illegible] అన్నా! అన్నా! నీకోసం యెన్ని పిప్పిర [illegible] దాచానో చూచావా? అమ్మా! అ [illegible] డంటివే! బండిమీద యెక్కి వస్తు [illegible] చూడూ!” అని యీవిధముగా లలిత [illegible] పించుచుండెను. అస్తమానమగు కొలది [illegible] కేకలు మఱింత యెక్కువ యగుట [illegible]

[illegible] వడిగినవో, [illegible] చుండెను. [illegible] బిడ్డలు నడుమా [illegible]. చంద్రశేఖరముగారి [illegible] మ, [illegible]. యిక్కడ విషమస్థితియం [illegible] వే [illegible] మున్నది; [illegible] న్నది; మనుష్యులు [illegible] న్నవి; [illegible] చున్నవి; కాని [illegible] దహన [illegible] కలు [illegible] మిచే నా [illegible] యే యున్నది. తమ [illegible]; [illegible] ము; హృదయానిక్షే [illegible] తసర్వస్వము నగు లలిత భయంకర [illegible] లోనగుటచే తల్లిదండ్రుల శోకము [illegible] రము లేకుండెను. అందును తల్లి [illegible] గా [illegible] నిద్ర లేవక్రించి ప్రాచి [illegible] కను [illegible] నొకేవిధముగా శో [illegible] ండెను. [illegible] దయముతో తల్లికి [illegible] దయ మగుట ప్రకృతి నైజము; మొగ [illegible] మట్టిమకలతోడను నాసామలము వనహ్యముగానున్న బిడ్డనుగూడ [illegible] డును. కాళ్లు చేతులు సన్నగిలి, [illegible] ముబికి మొగము పాలి యందవికారము [illegible] బిడ్డను [illegible] ము తల్లి ప్రేమతో ముద్దు [illegible]. కాళ్లనిండ కర్పాణిలేచి, తలనిండ [illegible] లులేచి, ఈగలు దోమలు ముసురుచు [illegible] లిగించు బిడ్డనుగూడ తల్లి ముద్దుపెట్టు [illegible]. రోగారోగముల, సురూపవిరూప వివేకావివేకముల, హాసశోకముల [illegible] అనాకారులమీదను, [illegible] గులమీదను [illegible], వికలాంగులమీదను సుకా [illegible] లమీదను సమదృష్టితో సమానముగా ప్రవహింపగలది మాతృప్రేమప్రవాహ మొక్కటే! అట్టి మహాప్రవాహానికి సాటియైన [illegible] జగత్తులో నున్నదియొకటి? లలిత అందమున్ [illegible] తన [illegible] మనోహరరూపలావణ్యముచే, తన [illegible] ముద్దుమాటలచే, తన [illegible] దుడుకు [illegible] లాపములచే లలిత పితృగృహమును బృందావనముచేసి బాలకృష్ణునివలె యెల్లరి హృదయమును ఆకర్షించినది. అట్టి లలిత జననీజనకుల ప్రేమ కొల్లగొనెననుటలో నాశ్చర్య మేమిగలదు? లలితకు జబ్బుచేసినది మొదలు లలిత యాటపాటలు మఱింత తలపునకు వచ్చి వారిని దుఃఖవివశులను గా జేయుచుండెను.

ఇంట నేమూలజూచినను లలిత క్రీడావస్తువులే! లలిత చొక్కా పరికిణీలే! లలిత చేతుల నలంకరింపక, లలిత మేను శృంగారింపక నామూల నామూల నేలదొరలుచున్న యాట వస్తువులను వస్త్రములను జూచి తల్లిదండ్రులెట్లు భరింపగలరు? ఏగోడను జూచిన లలిత చిన్నారి చేతులతో గీచిన బొమ్మలే. బిడ్డ ప్రాణాపాయ స్థితియందున్నప్పుడు అ [illegible] గీతలుగూడ తల్లిదండ్రుల హృదయమునకు అంపపు [illegible] త లేగదా! మగవాడగుట తండ్రి యేదోవిధముగా దుఃఖమొకింత యాపుకొనినను కన్న తల్లి దానినిజూచి కడుపు పగిలి వాపోవక యెట్లుండగలదు?

...దయము కాగానే వా... డాక్టరుననుత్తిక్కొనివచ్చిరి. డాక్టరు వచ్చి నాడి పరీక్షించి, నాలుకచూచి, జ్వరపు ప్పు... జ్వరమును కొలిచి, పెదవి విచి, కన్నులు మిటకరించి ...టూ యున్న్... లు; విషజ్వరము; యిరువది మొక్కటి... ములు గడువు. ...నా ...; మందువంపుతానని చెప్పి వెళ్లిపోయెను. వైద్యుడే నిరాశా వచనములు ...కిన్నచో... యిక ఆశ యెవరికి! అకటా!

నాల్గవ చినుకు

పగలు రెండుగంటలైనది. నల్లిరంజ వేసిన ...ల ...జ యగునంతటి తీవ్రముగా నున్నది లలితజ్వరము. "అదిగో బండి, దానిమీంద యెక్కిపోతా"నని లలిత ప్రలాపించుచుండెను. లలిత జీవితాశాలత యేకొప్పిల్ల ఇంటనున్నవా రందరు లలిత మంచముచుట్టు గుర్లోత్, నీరు గ్రుల్ల గ్రుక్కుకొనుచు కుప్పలుగాలికూర్చుండిరి. చంద్రశేఖరముగారు రొక్కరు మాత్రమే లలితపక్కమీంద ముళ్లకూర్చుండి యుండిరి.

లలితతల్లి:—మందులు మాకులు పనిచేయవు. శ్రీధరుడువచ్చిన చాలును. లలిత జబ్బు నయమగును.

తం:—నిజమే. నాకు గూడ అదే ఆశగా నున్నది. కాని మన తంతివేరి ఆ లంక నాలబోటుమీద ప్రయాణముచేసి శ్రీధరుడు త్వరలోవచ్చుట సాధ్యమా!

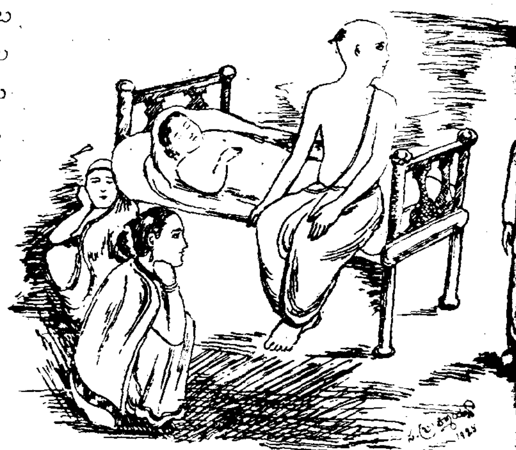
త:—రాకపోయిన యింత తీ... ...గ...

...మ్మ:—...

...నమే నా...

త:—ఏమో! ... పుణ్యమూ... నాన్నరాయ... కి మన... గలదా?

అని యి ట్లనుకొనుచుండగనే ... కృశించి, మొగమునింక చెమటల...

వాడి, వస్సి, కృశించి......శ్రీధరు డెదుట ప్రత్యక్ష మయ్యెను. బిక్కమొగ...

శ్రీధరు డెదుట ప్రత్యక్షమయ్యెను. ...రుని జూడగనే యంద రొక్కమారు ...మనిరి. చంద్రశేఖరముగారికి గూడ మాటలేదు. శ్రీధరా! ఉస్సిల్లి ప్రా... నీకొఱకు నిలిచియున్నవి. చూడుమని ... జొటజొట కారుచుండ పలికిరి. శ్రీ... నాపరాని దుఃఖమువచ్చినది. కన్నీళ్ల... రీయాంచలనమున నొత్తుకొనుచు "ల...

...మూ... ...నరస్వరముతో బలికి ...కిలి...ను. శ్రీధరుని ...కన్నులు ...పుల చూచెను. చంద్రశేఖరము ...క్కపైనుండి లేచి పిలువబడి ...లిత ...కొఱకు కన్నులు విప్పి ...న్నది. దగ్గఱకు వచ్చి పలుకరింపు" ...నుడు లలిత దగ్గఱకువచ్చి లలిత ...చి "ఏమమ్మా, జ్వరముగా నున్న ...నను. "...అన్నా! ఎత్తుకో" అని ...చేతుల నెత్తెను.

...జ్వరముగా నున్నదిగా! లేవలేవు. ...ము పోయినతరువాత ఎత్తుకొంటా... ...రగా కూర్చుంటాను. సరేనా"

...యితే బబ్బో!"అని లలిత పక్కకొత్తి శ్రీధరుడు నిస్సందేహముగా లలిత పడుకొనినాడు. లలిత యాతనిని ...కొ గట్టిగా కౌగిలించుకొనినది.

...ముసము క్రిందట పిచ్చిమాటలాడుచు ...దియున్న లలిత క్షణములో మంచి ...నింత చక్కగా మాట్లాడుట యెల్లర ...ము గొల్పుటయేకాక లలిత జీవించు ...యెల్లరహృదయముల నానంద భరి ...గావించెను. కోల్పోయిన పెన్నిధిదొర ...గిలించిన బాలలబ్ధ జీవి యైనట్లు తల్లి ...సమ్మోదమందిరి. కాని లలిత కిది ...తెలివి యగునో కాదో, యను సంశ ...వారి నింకను పీడించుచునేయుండెను. ...ము లలిత యొడలిపై చేయివైచి

...ద్రశేఖరముగారు చూచుచుండిరి. క్రమ... క్రమముగా లలిత శరీరోష్ణము ...ల్లు ...చెను. ...నము ...క్రముగా నున్న ...గియుం డెట్టిమార్పు కలిగినను భయ కారణమే కదా. 'లలితయొడలి వేడిమి తగ్గు చున్నది. ఏమిచేయుదు'నని ... నాతురపడిరి. "లలితా!" యని శ్రీధరుడు పిలిచెను. ఆ: "నిన్ను గూరికె ...న"ద్దని లలిత శ్రీధరుని మరింత గట్టిగా నాలింగన మొనర్చుకొనెను. "లలితకు జ్వరము తగ్గుచున్నది. తెలివిగా పలుకుచున్నది. భయములేదు. తొందర పడకు"డని శ్రీధరుడనెను. "ఎందుకైననుమంచిది. ఈకస్తూరిమాత్రలను లలిత నోటిలో వేయు"మని రెండుమాత్రలను చంద్రశేఖరము గారు శ్రీధరుని చేతిలో నుంచిరి. శ్రీధరుడు లలితను 'నోరు తెరువు'మని మాత్రల నోటిలో నైచెను. లలిత గుటుక్కున మ్రింగి పడుకొనెను.

జ్వరము తగ్గినకొలది లలితకు నిద్రపట్టినది. శ్రీధరుడు మెలకువతో నున్ననుతాను లేచిన లలిత లేచునేమోయని యట్లే పడుకొని యుండెను. లలిత శరీరోష్ణమునకు శ్రీధరుని శరీరము స్వేదసిక్తమైనది. శ్రీధరుని తనుస్పర్శచే జ్వరముపోయి లలిత శరీరము చెమ్మగిలినది. ఆయిరువురి శరీరములనుండి వెలువడుచున్న ఘర్మసలిలములచే పక్క యంతయు తడిసి ముద్దయగుచున్నది. లలిత శ్రీధరుని విడువదు. శ్రీధరుడు లలితను కాదని లేవడు. వారిపాలిటి కవి జుగుప్సాకరములగు స్వేదకణజాలములు కావేమో! ప్రేమసుధారస బిందువు లేమో!

అణువవ చేసి

...లుగుగారుంబు ... మరల ... చ్చును. కన్నులువిచ్చి చూచెను. శ్రీధరు ... డు పక్కలోనే యుండెను. లలితకు సంతోషము సంతుష్టియు కలిగెను. "అన్నా! మంచి ... న్లని లలిత యనెను. పట్టెమంచమే క్రిందుకని మెలినప్రశస్త పిండితో ... జావ చేసి తల్లి వచ్చెను. శ్రీధరుడు దానిని త్రాగించెను. లలితజ్వరము పూర్తిగాపోయి జావ కొంచెము త్రాగుటచే లలితదేహము మబ్బు వీడిన జాబిల్లివలె ప్రకాశించి, ముల్లర ... కాంతికారముల జోకార్చెను. "అన్నా! ఎత్తు కో" అని లలిత మరల చేతు లందిచ్చెను. వల దనిన వినక లలిత యేడ్వసాగెను. శ్రీధరు డు యెత్తుకొనెను.

"అక్కడకు తీసుకుపో"

"ఎక్కడకు"

లలితకు మాటస్పుటము లేదు. మాటాడు శక్తి లేదు. మాటలు తడబడుచున్నవి కాన మాటచెప్పలేక యేడ్చుచు "అక్కడికే" యనె ను. శ్రీధరుడు వాకిలిలోనికి తీసికొనిపోయెను.

"కాదు" అని లలిత గీతరాగము పెట్టె ను. శ్రీధరుడు మరల వంటయింటిలోనికి తీసికొని వెళ్లెను.

"అబ్బా! కా"దని లలితయేడ్చెను. "మరి ఎక్కడకు తీసికొని వెళ్లనమ్మా! చెప్పు"మని శ్రీధరుడు బుజ్జగించి యడిగెను.

"ఆ గదిలోకి"

"ఈసామాను గదిలోనికేనా?"

"ఊ"

శ్రీధరుడు ... మరి ... గదిలోనికి తీసికొనిపోయెను ... లలిత ... శ్రీధరుడు గానుండి మాటాడు ... యోభీతిచే ... రందఱు శ్రీధరు ... లలిత వెంటనే యుండెను. లలిత ... గదిలో నొకమూలను ... రను తీసికొని వెళ్లెను. ... మూల ... పై లలిత పలక మూతపెట్టబడి ... లలిత యక్కడ శ్రీధరుని ... దడదడ లాడుచు నిలువబడి. ... పెట్టిన పలకమూతను ... "అన్నా! తీసికో, తిను," అనెను.

"ఏమి టవి?"

"ఇవిగో, చాలావున్నాయి ... "నావి నే తిన్నాను; ఇవి నీ ... చూచుకో, నే నెంత ... లలిత మనోహరముగ నవ్వెను.

చంద్రశేఖరముగా రాశ్చర్యము ... భాండమునం దేమిగలదో యని చూడబోయిరి. "అబ్బా! నీకుగాదు." ... లలిత తండ్రి నడ్డగించెను. శ్రీ ... చేయిపెట్టి తీసెను, ఏమి! ఆశ్చ ... పిప్పిరిమెంట్లు; బిస్కట్లు; కలకండ ... జీడిపప్పులు; చిలగడదుంపలు; మరమ ... రొట్టెముక్కలు; కొబ్బరిముక్కలు; ... ముక్కలు; లడ్డుముక్కలు; ... క్కయేమి? ఆహా దానియందున్న వ ... చిఱుతిండి వస్తువులే! శ్రీధరు ... తరువాత తల్లితండ్రులును యితరులును

...దిమ ... ములు పెట్టి ... మహా ... శ్రీధరునికొఱకు ... పెట్టి ... పలకను మూతపెట్టి ... లలి ... దు. ... తినుటకు ... కొన్ని ... కొన్ని ... నవి, కొన్ని ... కొన్ని చీమలచే మూర్ణమైనవి; కాని యే ... దుర్వాసనయుండెను ... యట్టి దుర్వాసనవుల ... నున్నను, అందలి ప్రతిపదార్థము లలిత

...కటి నంకనుండి ... దడదడలాడుచు నిలువబడి ... పై........'అన్నా తీసికో, తిను' అనెను.

...పదార్థములలో చేతితో సాధ్యమైన చేతితోను, పంటితో సాధ్యమైనవా పంటితోను, ఈరెంటికి సాధ్యముకాని దేనితోనైన చితుకగొట్టియు, సగము యున్న భాగమని దాచియుంచినది. లలిత ... గోడవలోపలకి కొట్టుకొనుటయేకాని ... మూలనున్న కుండను చూచినవా రెవ్వరు? ... యింటిలోవ్యాధిలోగూడ లలిత యాకుం ... మఱచిపోకుండ శ్రీధరున కొప్పచెప్పు ... ర్యముగదా! లలిత దాచినయావస్తువులలో యపూర్వప్రేమను ప్రకటించుచునే యుండెను.

శ్రీధరుడా పదార్థములను చేతికి తీసి కొనగనే వికసితవదనముతో మధురమందహా సములు వెదజల్లుచు లలిత "అన్నా! నీకోసం యెన్ని దాచానో! చూచావా!" యనెను, లలిత తనయందు చూపినయపూర్వప్రేమకు శ్రీధ రుడు విభ్రాంతుడైపోయెను. శ్రీధరుడుగాడ లలితను ప్రేమతో జూచుచున్నమాట వాస్త వమే; కాని యింత అపురూపమైనదా, అమూ ల్యమైనదా, అకల్మషమైనదా, శ్రీధరుని

ప్రేమ? అగునను...టకు శ్రీధరునిహృదయము ...జారినది. లలితయడిగిన ప్రశ్నకు ... శ్రీధరుడు "చూచితివి తల్లి" ... ముద్దుగొనెను.

శ్రీధరునియందు లలిత ...ట్టిప్రేమ యుంచబట్టియే యంతదిగులు! అహా ...ము! ఈప్రేమధనమును శ్రీధరున కొప్పగించుటకే ...లు లలిత జీవములు నిలిచియున్నవి. "శ్రీధరా నీప్రేమధనమును లలిత నీ... ...నది. నాప్రేమ ధనమును నీవు నా... వని చంద్రశేఖరుని ... ఆనందము... లలిత కిక ...ము ...దని చెప్ప...

పవిత్రములును, ...మును, సనిస్వచ్ఛ... సంధా...నగు శిశుప్రేమసుధా... ముక చి... చాలు ఆనందతన్మయ యనుటకు. ప్ర...సందలి యేయనంత ప్రేమసుధారసము ప్రేమసుధామాధురికి సాటియగునే!

లక్ష్మీపతిస్తవము

మోచర్ల రామకృష్ణయ్య గారు, బి. ఏ.,

స...నావ్యత్తమపుణ్యకర్మరచనాసాభాగ్యముల్ గల్గియుల్
భవదీయాంఘ్రిసరోరుహద్వయిని ...భావింపకున్నన్ జనుల్
వివిధాభీష్టఫలప్రదానసుకరస్ఫీత...బు, వైకుంఠవై
భవముల్ గాంతురె? నిత్యనిర్మలకృపాపాథోధి! లక్ష్మీపతీ!

మ. దురితధ్వాంతవిభేదనక్షమకళాస్తోత్రంబు, నీమూర్తిని
స్ఫురణన్ జూపి, కృతార్థజన్మునిగ, నన్ బ్రోవంగదే! త్వత్కృపా
భరముల్ నాయెడ బర్వ జేసి, ...ప్రార్థ్యంబులౌ సద్గుణో
త్కరముల్ నా కొనగూర్పుమీ! పతితరక్షాదక్ష! లక్ష్మీపతీ!

శా. స్వామీ! నిన్ భజియింతుసంతతము మత్స్వాంతంబునన్ భక్తి శ్ర
ద్ధామోదంబులు సాంద్రమై తగ; మహోగ్రాంహస్తరంగావళీ
భీమధ్వానవిభిన్నహృత్సరసిజున్, ప్రీతిన్ భవత్పాదచిం
తామాధుర్యము గ్రోల్చి దాసు నిగ, నన్ రక్షింపు లక్ష్మీపతీ!

ప్రేమపరిణామము

శ్రీ మహిత్యసరస్వతి ... గారు

(భారతి రెండవసంపుటము-... తెరువాయి.)

ప్రథమప్రకరణము

...పుము ... లలో గలవారము చాల ...యుండెను. ... లన్నికతల ...యుడె ...పులుగ ...జలు ...పుమండిరి. ...పలు ... మవిచారమును బ్రకటించు ...బిడ్డలెల్లలు ...మకుమారుని ...జముల ...శోకమును గన్న సంతు గోల్పో ...మున గన్నుల ...శోకించుము, ... మేమి ... సవమముండిరి. శమ మన ...లేదు. ఎల్లెడల నిరుత్సాహము, విషాదము ...డెను.

...; ఆ ... ...రణు డెంతపని చేసినాడ మహో తమ... వృక్షములీల బొలియించి దైవనిర్మిత... యమాల్య సుందరాలం ...ద్రుటిలో వికల మొనర్చినాడు. దాని రూప ...యాల నీ ప్రపంచ...మునుండి మాయము చేసి ...హేమకుమారు ...నుపమప్రతిభాశాలి. పరోప ...రుడు. మిక్కిలి దయావంతుడు. ...మునకు దేహము. ...పెలికి ప్రాణము. ఆ ...జీవ ...లోకమును ...పోయినది. ...! జీవరహితమైన దేహ మేమి చేయగలదు?

...హేమకుమారు ...యెడల సమగౌరవోద్దేశ ...మెలగుచుండువాడు ఆతడెంతవఱకు నెట్టి ...దైన నలక్ష్య...మును జూచియుండలేదు. ...విషయమున ...యహితమును జలపోసి ...గడు. ...మున్న ...ముత్తె ...ఆ ... కలుషహృదయ మిం

...ప్ర...చింతనమునకు ...యుండును? ... ప్రహ... మీ ఘాతుకకర్మము నొనర్చియుండును? ...మారుని ...మీ ...వ్యాపార... గా...యుండును? జానపదుల కది బోధపడలేదు. ఆ విషయము ... యనేక లనేకవిధముల విమర్శింప ...చ్చిరి. హేమకుమారునిహత్యకు సురేంద్రకుమారుడే హేతువనుట బహుజనాభిప్రాయము.

సురేంద్రకుమారుడు హేమకుమారుని ...యుని మాత్రము వెనుక జెప్పియుంటిమి. శైశవప్రాయమునందే యాతని జననీజనకులు కాలప్రవాహమున బడిపోయిరి. అట్టితఱి దేవేంద్రనాథుడే యా బాలకుని జేరదీసి, పోషించి, యుద్వాహము చేసెను. అనంతరము సురేంద్రుడు భార్యకు ...డై యా ...చ్ఛానుసారముగ ...ంచి, దేవేంద్రనాథున కెదురొడ్డి మాటలాడెను. వెంటనే దేవేంద్రనాథుడు సురేంద్రుని భాగధనము నాతనికిచ్చి, యా కుటుంబమును ప్రత్యేకముగ నుంచెను. నాటినుండి సురేంద్రుడు భోగైకలక్ష్యుడై యందుల కనువగు మార్గమున పిత్రార్జితధనమును యథేష్టముగా వ్యయము చేయ దొరకొనెను. అంతియకాక సురేంద్రుడు ...చారులను జూదరులను ద్రాగుబోతుల ను జేరదీసి, వి...ము ...యమార్గమున నెపుడు ...ండెను.

మర్త్య ...యపదన కేది నిలుచును? ఎంతటి మహా ...ర. భాగ్యమైన నాతని కేమాత్రము? మహామేరువు ...ల మాచంచలవిత్తుని కరతలమున, నొక పరమాణువు వోలె ...గలదు. సురేంద్రుని యైశ్వర్యము విషయ వాంఛలలోను, విలాసవైభవాదులలోను, జూదరుల హస్త

లానురాగములలోను, [illegible] యుల [illegible] బడుచునను, [illegible] మోహ [illegible] యమ [illegible], య[illegible] కాలమునందే యంతరించె [illegible] యి [illegible] లేదు; కాని [illegible] నాతడు [illegible], మిక్కిలి [illegible] మును [illegible] చెను.

దేవేంద్రనాథునకు [illegible]. [illegible] హేతువునకైన [illegible], నిక దేవేంద్రనాథ [illegible] కన్యక [illegible] నాయకుడు కాడు. ఇది సురేంద్రుని యభిమతము. ఇట్లు తెలిసి [illegible] యందులకు [illegible] క్రమములం బన్నెను. అతని ప్రయత్నములలో నొక్కటియు ఫలింపలేదు. మనోరథము సిద్ధింపలేదు. [illegible] కాక, [illegible] వ్యవహారమంతయు బయల్పడుటచే, నాతడు [illegible] యటనుండి [illegible] నెచ్చటికో పాఱిపోయెను. అనంతర మాతని యునికియే తెలియరాలేదు.

గత ప్రకరణమునందలి క్రూరకార్యము నడచిన నాటి సాయంకాలసమయమున, రామదేవశర్మ తనగృహమున నాతనిమిత్రుడగు సోమదత్తునితో [illegible] సంభాషణము సలిపెను.

రామ—అట్టి [illegible] యగునని మనమింక జూడలేము. అయ్యో! తనువులు వేరైనను మనసులకు ప్రాణ మొక్కటియే కదా? హేమకుమారుని పాలి కాదొరయుడే [illegible] పడునట్లొనని నీవు చెప్పుచుంటివా?

సోమ—ఔను. [illegible] యింతటి [illegible] కార్యము [illegible]. [illegible] నతిక్రమించి యిట్టి [illegible] పాపాచరణ [illegible] పాపము [illegible] లభించు టెట్లు?

రామ—అనేకు [illegible] సంశయించుచున్నారు; కాని నాకు [illegible] లేదు. సురేంద్రుడింకను జీవించియుండెను.

సోమ—జీవించియే యున్నాడు. నిశ్చయముగ సురేంద్రుడు మరణింపలేదు.

రామ—నాడు [illegible] నియోగింప[illegible] [illegible] యాతని గాక [illegible] సురేంద్రుడు [illegible] యున్నాడను[illegible]

సోమ—ఆతడు వేషధారియై [illegible] కన్నులం గప్పుచున్నాడు.

రామ—అట్లు పరిభ్రమించువంతటి [illegible] సురేంద్రున కేమి వాటిల్లినది?

సోమ—ఆతనిదీక్ష యొక్కటియే. అది [illegible] నాతడు [illegible] విడివడడు. [illegible] కాలమున కాతడు [illegible] పోయగలడు?

రామ—నేటి మధ్యాహ్నమున నేను [illegible] సందర్శింపబోయి యాతనితో సంభా[illegible]గా, నొక పురుషుడు మేమున్న [illegible] వచ్చెను. ఆతనిరూప మేవిధమునను [illegible] పోలియుండలేదు.

సోమ—ఏలాగైనను మన మాతని [illegible] మున దృఢతరప్రయత్నమే చేయ[illegible] సంపన్నులగు జంఘాలుర [illegible] హంతకునిబట్టి తెప్పింపవలెను.

రామ—నే నింతవఱకే పలువురను [illegible] నాడను. రహస్యస్థానముల సంశోధింప [illegible] నిచితిని. పోయినవారు మాయ[illegible] లగుట నెట్లైన నాధర్మఘాతకుని [illegible]

సోమ—చారులు [illegible] దమ [illegible] కము చేసికొని రావలసియున్నది. [illegible] పురికి జేరునప్పటికి మనమూ రాత్రి [illegible] మిగుల నీయరాదు. నేటితిథి?

రామ—అమావాస్య.

సోమ—ఐనచో దేవేంద్రనాథుడు [illegible] గాని బయలుదేఱ డనుట ధ్రువమైన[illegible] త్రోవ తెలియక కష్టపడెడు నా [illegible] తెచ్చుట కనిశాసముయము మిక్కి[illegible]

[illegible]నము]

[illegible]

[illegible] గాలు [illegible] డెను. అందులకు [illegible] నిబిడ [illegible] త్రిందిన [illegible] మము [illegible] లకుండెను. [illegible] నుండి [illegible] ద్వారా [illegible] మండెను. [illegible] లలో [illegible] ప్రాణిసంచార కాలమ [illegible] యుండెను. చేతనా చేతన [illegible]

[illegible] కాళినిశీథినీసమయమున నొక [illegible] దవ్వులబడి నారుపమతీరున బరుగిడుచుండెను. [illegible] బయలుదేఱెనో; యెచ్చటి కరుగు[illegible] పురుషునకే [illegible]యుండెను.

ఆ [illegible] కొక్కపథము లేదు; నిర్ణయమగు [illegible] మిట్టయనక పల్లమనక [illegible] విషమప్రదేశముల జిక్కినదారి నేగుచు, [illegible] నిబిడతిమిరావరణమధ్యమున [illegible] దటా[illegible] నిడిచెను.

ఆ మానవుని యద్భుతగమనవేగము నట్లవరోధిం[illegible]? అమ్మహాశక్తి యేదియైయుండును? అది [illegible] యపూర్వవ్యక్తి. హఠాత్తుగ నెదురై [illegible] తెరువరినిబట్టి [illegible]. వ్యక్తిస్వరూపము [illegible] వ్యక్తము కాలేదు.

ఆ [illegible] ప్రదేశము [illegible] ఘోరాటవియందలి యొక [illegible] మును [illegible] యమున, [illegible] కేళికట్టు [illegible] స్వాగతము [illegible].

“[illegible] చూపము [illegible]? [illegible] మధ్యమున [illegible] పరిభ్రమించెదవు? [illegible] నీకు శ్రేయస్కరము గాదు. [illegible] లైన [illegible] మార్గములైన [illegible] క్షేమకరమార్గ [illegible] నీకు [illegible] నను జెంబడింపుము.” అని [illegible] మధుర[illegible] పలుకుచు [illegible] సాధుస్వభావమును [illegible]. తెరువరి [illegible] మానభావమును గమనించి, యావ్యక్తి యుండునడిచెను. వెనుకంజ వేయజాల, [illegible] గానక, నిశ్శబ్దముగ [illegible] నాయ్యక్తిని వెంబడించెను. ఇట్లెంతవఱకు [illegible] తెలియదు. కొండొక కాలమునకు [illegible] జనపదము చేరిరి.

పురప్రవేశము చేసి, యావ్యక్తి యున్నతప్రాకార వేష్టితమగు నొకవిశాలభవనము [illegible]. దానితో బురుషుడు సహితి [illegible] మించెను. ఆమూర్తి యాతని నొకగదిలోనికి [illegible]పోయి, “నీవిందే వసింపుము. నేను కొన్ని [illegible] ములలో నీకు [illegible] పంపెదను.” అని యాజ్ఞాపించెను. పురుషు [illegible] వాక్యముల నంగీకరించిన మాత్ర [illegible] యం [illegible] కూరుచుండెను. వ్యక్తియు నచ్చటనుండి బయలుదేఱి బహిర్ద్వారములను బంధించి వెళ్లెను.

కొంతవడికి గృహప్రాకారకవాటముల నెవ్వరో త్రోసినట్టు [illegible]. లోననున్న పురుషునిగుండె జల్లుమనెను. ఆతడచ్చటనుండి [illegible] ప్రయత్నించెను; కాని భయాతిరేకమున నాతనియంగములు పట్టుసడలి యవశములైయుండెను. వామహస్తమున నొకదివ్వెయు [illegible] చేత [illegible] బట్టి, యున్నత కాయు [illegible] ప్రసన్నవదనమున సాక్షాత్కరించెను.

"[illegible] నా [illegible] ప్రపంచమునకు [illegible] నా ! [illegible] భుజించి [illegible]" అని పలుకుచు, [illegible] మహాత్ముని [illegible] నాయ [illegible] సంసారము [illegible], యమ [illegible] మయ్యెను. [illegible] చక్కి [illegible] మునంబ్బి, ఖుట్టిలనను.

"నా యనుంగుమిత్రుండా! నీ [illegible] కాత్మీయుండవు. నిన్నుంగూర్చి విశేషము [illegible] గోరుట నాయందు కాదు. ప్రకృతి [illegible] నొక్కొక్క [illegible] మైనం [illegible] కారణమగును. నేఁడీయూర నొక్కయం [illegible] సంభవించినది. జలమునకు రసముపలెను, జ్వాలనముకుం గాంతివలెను, [illegible] నుండి [illegible] దాతయని [illegible], నక్షత్రము [illegible] మున విరాజిల్లు [illegible] ఖునిచందమున [illegible] పౌరులకుం [illegible] ప్రాయుండై [illegible] బంధునై యుండెనో, ఎవ్వఁడు [illegible] కర్మయోగసాధనాన్వితుం డగుచు [illegible] మార్గాంచితులకెల్ల [illegible] మూర్తియై [illegible], ఎల్లకే [illegible] దనవాగమృతవృష్టిచే మిత్రమంఢలిని దనియించు [illegible] మన [illegible] యొవ్వఁడు శాంత్యైకతత్పరుఁ డని విలసిల్లెనో, [illegible] మెవ్వానిప్రాపు [illegible] నట్లు తలంచి దానిం గాంక్షించియుండెనో, [illegible] ప్రియుం డతిథి [illegible] కాత్మసమర్పణంబైనం జేయ సంసిద్ధుఁడైయుండెనో, [illegible] నందదాత, ఆభర్మమూర్తి, ఆశాంత్యైకతత్పరుఁడు, ఆయతి [illegible] ధురంధరుఁడు, ఆ [illegible] కుమారరత్నము, నేఁడొక్క [illegible] బాంధవుని [illegible] తాసికిం దనయుష్ణ [illegible] శోణితమును [illegible] ప్రముక్షరించి, యైహిక వాంఛలనుండి విరమించి, పరమాత్మ కాత్మసమర్పణముం బొనరించెను. స్వీయజీవితానంతరము ప్రజాపక్షమునం [illegible] నవసర్వాభిమతము [illegible] నొక్కరుండ [illegible] వేర్ప సమర్థుండనియెంచి, యెవఁడు నిర్విచారపరుండై యుండెనో, ఆ యభాగ్యజనకుఁడు దేవేంద్రుఁడే తన

యతి [illegible] గూర్చుచున్న [illegible] మంగళ [illegible] [illegible], హృదయము [illegible] మగ, [illegible] హృదయుండై, [illegible] దేవేంద్ర [illegible] మనుమానుని పితృదేవ [illegible] యగ్నిదేవుఁడు గ్రహింపంగలఁడు. ఈ సంద [illegible] మండి, యాకస్మికముగ [illegible] రెండు పథికుని కర్ణతలమున [illegible]. [illegible] శక్తి యుండెనో, ఆ [illegible] మావిర్భవించెనో మనకుం [illegible] నామే పాంథుని రక్తవాహినులలోని [illegible] తీవ్రగతిం బ్రచలిత మయ్యెను. [illegible] విచారమేఘ మావృత మయ్యెను. ఆ దీనుని [illegible] కుహరయుగ్మమునుండి స్రవించు [illegible] భావజలధినిం [illegible] దర్శ మయియుండెను. ఆ సంద [illegible] స్థితిని గూర్చి యథావిధమున [illegible] వృజినకర్మముం దలపోయు [illegible] పురుషుఁడు నిలువునం గంపించిపోవ [illegible].

ఏ హేతువుననో [illegible] ధారాప్రవాహ మాఁగిపోయెను. [illegible] ముఖబిం [illegible] నీలమేఘావరణము [illegible] భయము, నందుండి యదృశ్య మయ్యెను. [illegible] సమయ పశ్చిమాకాశమునందు [illegible] రుధిరవర్ణ సమాకీర్ణ మయ్యెను. ఆ [illegible] [illegible] నిలిచి, దేవేంద్రనాథునివంక [illegible] మన్నట్టి, యా పురుషుని దక్షిణకరము [illegible] కటిప్రదేశమును దడవుచు, నందు [illegible] గల యొఱనుండి, శాతకృపాణమును [illegible] దేవేంద్రనాథున కర్పించి [illegible]

"ఓ కృపామయమూర్తీ! ఇదిగో! ఈ [illegible] గొని యీ క్షణమ దురంత దుః [illegible] నన్నున్మూలింపుఁడు. మీ కింతవఱకు [illegible]

[illegible]. 969. దట్టీ. బంగారురేకుపై నగిషీపనిగలది. అంచులలో బుటాలు-రత్నములు చెక్కఁబడినవి. 1484-5 బర్మాదేశమున రంగూనులో నొకదేవాలయముయొక్క భూమికలో (Levelling) దొరకినది; 970-971. దుద్దులు; [illegible] దేశపుస్త్రీలు కమ్మలవలె చెవికి వేసికొనునవి. ఒకవిధమయిన పచ్చతో చేయబడినవి; 972. [illegible] ములు, [illegible] కలిపికట్టిన ఏడుపేరులుగల బర్మాదేశపుదండ; 973. బర్మాదేశపు అపరంజిదట్టీ. బుటాలు చెక్కఁబడి [illegible]నవి. బంగారు పూసలు, ముత్తెములు మొదలయినవానితో చేయబడిన జాలరుగలది; 974. బేయతుదేశపుకంఠా[illegible]ము. గలాబీవంటి అపరంజిపూలు, చంద్రవంకలు, పదకములు మొదలయినవి గొలుసుతో కూర్పబడినవి.

[illegible] ౬. 975. [illegible]ట్టి. గౌరవసూచకమయినది. [illegible]ట్టని కెంపులతో కట్టిన పుష్పములు బంగారు [illegible] కూర్పబడినవి. బర్మాదేశమునందలి 'ఆవా' రాజుకు సంబంధించినది; 976. గట్టి బంగారుముకుటు. మూడు [illegible] కెంపులు చెక్కబడినవి. 'ఆవా' పట్టణము, బర్మాదేశము; 977. బర్మాదేశపు బంగారపుకమ్మలు. సాదార[illegible] వజ్రములతో చెక్కబడినది; 978. బంగారుకమ్మ; మంచిపోగరపని గలది; 979. బంగారుచుట్లతో రేకు [illegible] తయారుచేసి 9 కెంపులు చెక్కబడినమిద్దె ఉంగరము. ఇవి బర్మారాజగృహమునకు సంబంధించినది.

[illegible] నెలవిచ్చి[illegible], [illegible] [illegible]నాలన్ని [illegible], ఆ [illegible] [illegible]దత, [illegible], కడు [illegible]ను, [illegible]ముగ నేనె. [illegible] [illegible], కలుష [illegible] [illegible]కాలమైన [illegible] [illegible]. ఆహా! నా [illegible] [illegible]ము [illegible] [illegible] [illegible]! ఈ నృశంసుని యంగ [illegible] [illegible], చి[illegible] గావిం[illegible] [illegible] అయ్యో! [illegible] [illegible] కట్టిభాగ్యము లేదా? నా పాపము[illegible] [illegible] [illegible]ము కాదా?"

[illegible] నిగతి [illegible], నా [illegible] [illegible]దత్తుడు [illegible] రుద్రదత్తుండే, [illegible] [illegible] [illegible] దన [illegible]మును [illegible] [illegible] దివిరెను. దేవేంద్ర [illegible]విస్మయవ్యాకుల[illegible]ంతరంగుడై రుద్రదత్తుం[illegible] [illegible]రముబట్టి, "ఆం[illegible] [illegible]. [illegible]! ఇట్టి [illegible]వ్యాపారమునకు సాహసింపవలదు. [illegible]నది [illegible] తలంచి [illegible] [illegible]డవైతివి; అంతియ [illegible] నా [illegible] బ్రతికియున్న [illegible] ప్రతి[illegible] నీ నిర్మలమనోదర్పణమున[illegible] [illegible]నందింపగలను. ఇట్టి [illegible] మిప్పుడు [illegible]హృదయాంతరా[illegible]మున బొడమాపుమన్నది. [illegible]! నీ [illegible] దసవుచేయవలదు. వాయువేగ [illegible]గొనిపోవఁగల వారువము బహిర్ద్వారమున [illegible]ంచి యున్నది. నీవు దాని నారోహించి [illegible]త్రియే [illegible] [illegible]" అనెను.

[illegible]రుద్రదత్తుఁడు మనోవిప్లవముచే రోదనము సేయు [illegible]తాపభరమున దేవేంద్రనాథుని చరణములపై "ఓ దేవా! పరమకరుణాస్వభావా! ఈ క్రూర[illegible]డు, ఈ వజ్రకఠోరహృదయుఁడు, ఇమ్మహా[illegible], ఈ మానవాంతకుఁడు క్షమాపణార్హుఁడే" యనెను. దేవేంద్రనాథుఁ[illegible] [illegible] దనహస్త[illegible]ములఁబట్టి యెత్తి, "కుమారా! నీ యపరాధములు [illegible]పఁబడినవి. ఆ [illegible]సముద్రుఁడు, ఆ యభయ

[illegible], [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] వించిన [illegible], [illegible]; [illegible] నీ విందుం[illegible] [illegible]ముగ మరి[illegible] [illegible] [illegible] ప్రయోజన[illegible]." అని సాదరపూర్వకముగఁ బలికెను.

[illegible] [illegible]డు మఱేమాటాడలేదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] నిర్గమించెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] దేవేంద్రనాథుని [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]ంచి [illegible] మొనరించెను. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ఆ [illegible], నా [illegible] [illegible] మున నా [illegible]రాజ మెందేగెనో దేవేంద్రనా[illegible] దెలియలేదు.

అష్టమ ప్రకరణము

[illegible] మతిథిపూజలచేఁ దనరారుచుండెడు దేవేంద్రనాథుని నిశాంతరాజ మెంతయును గాంతిఁ దక్కి, [illegible] [illegible]యి యుండెను. నేఁ డేయతిథి యు నా మందిరమును దనపాదరజోలేశమునఁ [illegible] మొనరింపియుండలేదు. వారి సత్కారప్రాప్తిఁ గోరి పరిచారకగణము ద్వారపార్శ్వముల వేచియుండలేదు. మహనీయు లగు నా యతిథిజనుల చరణపద్మములను స్పృశించు భాగ్యమునకై గృహకాంతలు నిరీక్షించియుండ లేదు. ఆ[illegible]మున మనుష్యసంచారమే లేదు. అయ్యది యొకానొక నిర్జనకాంతారమువోలె భయంకరముగఁ జూపట్టుచుండెను. సముజ్జ్వలకాంతుల నీనెడు దీపశిఖలు నేఁ [illegible]లై విన్నఁదనమున మినుకుమినుక్కు మని మెఱయుచుండెను.

అట్లు రుద్రదత్తుని వీడ్కొల్పి, నిరపాయముగ నాతని స్వస్థలముఁజేర్పఁ బరమాత్మను బ్రార్థించుచు దేవేంద్రనాథుఁ డచ్చోటు వాసి, యిలుచేరెను. అతఁ డందలి క్రిందియంతస్తును గడచి మీఁదియంతస్తునకుఁ బోయి, యందలి ప్రత్యేకగృహముఁ జొచ్చెను. గది మధ్యమునఁ జిన్నదివ్వె యొకటి వెలుఁగుచుండెను. దాని పార్శ్వ

[illegible] హేమకుమారుని [illegible] నేమయు [illegible] పతి [illegible]. అంతకాడవి [illegible] ప్రయ [illegible] నుగా [illegible] ముష్టి [illegible], [illegible] ముగ నుండెను.

[illegible] దేవేంద్రనాథుఁడు [illegible] ప్రాణాయామ [illegible] నిలుపుకొని, [illegible] వాఁడై, [illegible] ధ్యానసమాధిం జెందెను. [illegible] కొంత [illegible] ముదితనయనుఁడై [illegible] సృష్టిం [illegible]. [illegible] మాతనివదన [illegible] వికాస [illegible]. నేత్రయుగ్మములు ప్రదీప్తము లయ్యెను. ఉన్నట్టుండి [illegible] దృష్టియందు సాక్షాత్కరించిన మహా [illegible] యని గ్రహించి, దేవేంద్ర నాథుఁడు [illegible] సాష్టాంగదండప్రణామము లాచరించి, [illegible] పాదయుగళి నానందబాష్పధారల చేఁ [illegible] గావించెను.

[illegible] యోగి ప్రశాంతమనస్కుఁడై, దేవేంద్ర నాథుని [illegible] బట్టి [illegible], "ప్రియభక్త [illegible]! శత్రువులకు [illegible] నీకుఁ గష్టపరంపరలు [illegible] యస్వాభావికము కాదు. అట్టి [illegible] వరేణ్యు [illegible] ంతరములను బొందరు. దుఃఖమును దుఃఖముగాఁ [illegible] కొందఱికి మతవఁగును. సంసార సాగరమునఁ [illegible], దరిగానకున్న వారి కిది సహజ ధర్మమే. [illegible] మదికాదు. నీవు దుఃఖస్వరూపము [illegible] నానందభావమునఁ [illegible]. [illegible] మున, సుఖదుఃఖ [illegible] సందోహమున [illegible] సంచలనమున [illegible] బొందుము [illegible]. కనుకనే [illegible] నిమఁ గారియ [illegible]. నీయట్టి దృఢసంకల్పునకు, అనంతలస్వాంతునకు సంసార మొక్క యల్పకాసారమే కాని మహాసాగరము మాత్రము కాఁజాలదు. [illegible]! నీవు రాజయోగివి. [illegible] నీశ్వరుఁడు నీ [illegible] యోగరహస్యము [illegible], [illegible] తృప్తుఁ డయ్యెను. [illegible] డన్నతో వినిక్కల [illegible] నిరతుఁడు. [illegible] కైలపక్షు, [illegible] కాసహస్రము [illegible].

గలవు. కుమారా! [illegible] మట్టి విచారలేశము [illegible] యా హేమకుమారుని [illegible] తొ [illegible] యున్నది. [illegible] మైనది. దానికిఁ బ్రతిహతి లేదు. [illegible] నుండి తొలఁగి యెప్పటికి [illegible] బీజముల నీప్రపంచమున [illegible] సముద్ధఁ డగును" ఇట్లు సెలవిచ్చి [illegible] ధానుఁ డయ్యెను.

ఆపన్నప్రస్తుఁడై, యంతర్మనస్కుఁ[illegible] నొంది, నిశ్చేష్టితుఁడై పడియున్న హేమ[illegible] కొంతవడి కిమకి చలించి, [illegible] సూచించెను [illegible] యోగి సెలవిచ్చినట్లు హేమకుమారుఁడు [illegible] యుండలేదు. [illegible] హేమకుమా[illegible] జీవునిగ నొనర్చియుండలేదు. దేవేంద్రనాథుఁ[illegible] సమీపించి, కూరుమండి గాయమును [illegible], [illegible] పాయకరము కాఁజాలదని గ్రహించెను. ఆ[illegible] ప్రదర్శన మచ్చటి జనసమూహము నద్భు[illegible] జలనిధిం దేల్చెను.

దేవేంద్రనాథుఁడు శస్త్రచికిత్సయం [illegible] కుశలుఁ డగుటచే, నత్యంతావధానముతో మిక[illegible] ముగఁ గుమారున కుచితచికిత్సల నొనర్పసాగెను.

నవమప్రకరణము

అచిరకాలముననే హేమకుమారుని ప్రాణ[illegible] ను. ఆతని దౌర్బల్యమును గ్రమక్రమముగ [illegible] బలవృద్ధికరము లగు నాహారపదార్థములను [illegible] దిన్నందున నతఁ డత్యంత [illegible] కాలములో[illegible] మునఁ బుష్టశరీరుఁ డయ్యెను.

హేమకుమారుఁడు పరిపూర్ణారోగ్యవంతుఁ[illegible] నాతనివివాహమున కుచిత ప్రయత్నములఁ గా[illegible] దేవేంద్రనాథునకుఁ దప్పనిసరి యయ్యెను. యో[illegible] వరుఁడు లభించునేని కాత్యాయినీకుమారికిఁ [illegible] హ మొనర్పుటకు, దేవేంద్రనాథుఁడు [illegible] డయ్యెను. హేమకుమారున కింకను [illegible] బడలేదు. దేవేంద్రనాథుఁ డింతకు [illegible], గ్రా[illegible]

[illegible] యున్న [illegible] మున, [illegible] [illegible] కను [illegible] యగు [illegible] దేవేంద్ర[illegible] [illegible] మేశచంద్రుని [illegible] [illegible] యక్షీభూతముల [illegible] [illegible].

[illegible] సుపరిచారకుఁడు. ఆతఁ [illegible] కానివాఁడు కాఁడు. ఆతఁ డాగర్భదరి[illegible] కాని [illegible] సేవ్యమానసుమాత్రము [illegible]. [illegible] చంద్రునకొక్క [illegible] యను [illegible] 'ప్రేమపూర్ణ.' ఆ [illegible] నిశ్చయము [illegible] ప్రేమపూర్ణయే. ఆ కన్యకా రూపమును [illegible] స్వతస్సిద్ధముగ [illegible]. కాని [illegible] సెన్నఁడును పెండ్లియాడ [illegible] లేదు. అందులకుఁ గారణ ముమేశచంద్రుని [illegible].

[illegible] తవిశ్రాంతియఁ [illegible] దేవేంద్రనాథుఁ[illegible] [illegible] నొకనాఁడు [illegible] [illegible] మేశచంద్రుని గృహమున బసచేసెను. ఉమేశుని [illegible] ప్రీతిపూర్వకముగ స్వీకరించెను. సుకుమార [illegible] సేవల కృతార్థుఁడయి [illegible] ప్రేమపూర్ణను గనుం[illegible] తన పుత్రికన్యకు [illegible] నొసంగవల [illegible] ముమేశచంద్రుని బ్రార్థించెను. ఇట్లనేక [illegible] లట్లు [illegible]; కాని యుమేశచంద్రుఁడు [illegible] మాటలను సమ్మతింపలేదు. ఐశ్వర్యనిధి యగు [illegible] ద్రనాథునకుఁ [illegible] యమ్మహనీయుని నుపచ [illegible] భాగ్యము తనకుఁ [illegible] లేదని యు, నంతటి [illegible] ము నా మదవృష్టవశి నోచుకొనలేదనియు [illegible] చంద్రుఁడు భావించుకొనెను. అందులకుఁ గారణ [illegible] లేకపోలేదు.

ఉమేశచంద్రుని పుత్రుఁడు పెక్కేండ్ల క్రిందటఁ [illegible] దేశాంతరము పోయెను; కాని [illegible] మున [illegible] కలకుఁ జిక్కియో యాత్మహత్య [illegible] యో [illegible] మరణించెనట! [illegible] [illegible] జీవితాంతము ముమేశచంద్రునకుఁ దెల్పిరి. ఈ [illegible] దకారణా [illegible] విన్నది మొదలు ప్రేమపూర్ణ యత్యంత

శోకాకులస్వాంతయై యన్నపానములు [illegible] చిక్కి [illegible]. ఇట్టి విషయములయందే దేవేంద్రనా[illegible] [illegible] ప్రేమపూర్ణ [illegible], [illegible] కాంచె [illegible] [illegible].

[illegible] ఉపవియోగవ్యథాభారము [illegible] [illegible] ప్రాణములను మాత్రము [illegible] ప్రేమపూర్ణ [illegible]? [illegible] మోహమంచెను [illegible] కే లోకవాంఛలే నిలుచును. [illegible] శాంతి కలుగని యంతవఱకు [illegible] [illegible] యగును. [illegible] చంద్రుఁడు [illegible] నీసంగతిని దేవేంద్రనా[illegible] నకుఁ గష్టముతో నివేదించుకొనెను. దేవేంద్రనాథుఁడు తన కరుణామయ [illegible] వృష్టిచే వారి హృదయ తాపమును [illegible] జల్లార్చి, యచ్చటనుండి పర లెను. అనంతరము హేమకుమారునకుఁ గష్టగతి సంప్రాప్త మగుటయు, [illegible] దేవేంద్రునిమానస మన్నివిషయ ములనుండి యుపరతి తనయుని చికిత్సయందే లగ్న మగు యుఁ [illegible].

దశమప్రకరణము

హేమకుమారుఁడు స్వస్థము నొందినపిమ్మట, నాత నికిఁ గన్యక [illegible] విషయమునుగూర్చి సంప్రతించుటకై, పలుతావులనుండి పెక్కండ్రు రాయబారులు చనుదెంచి, దేవేంద్రనాథుని సంపర్కింపఁ దొడఁగిరి. వరశుల్కముల క్రింద వేలకొలది స్వర్ణనిష్కముల రాసిపోయుటకుఁ గూడ ననేకులు సంసిద్ధులై యుండిరి; కాని దేవేంద్ర నాథుని యంతరంగమున కేదియు నొప్పిదముగ నుండ లేదు. ధనసంపన్నులతో వియ్యమందఁ గోరికగల దగుట చేత, నంబికాదేవి మగని యిష్టమునకుఁ బ్రతికూలముగఁ బ్రవర్తింపఁజాలనిదైన, నాతని దృఢనిశ్చయము నెఱుంగఁ గోరి ప్రాణేశునితో నొకనాఁ డిట్లు సంభాషించెను.

అం—కుమారుని వివాహకాలము నింకను బొడిగింపఁ దలంచితిరి కాఁబోలును.

దే—అవును.

అం—ఉమేశచంద్రుని వియ్యము నుద్దేశించియే మీ రిట్లు తామసించుచుంటిరని యూహింతును.

దే—నిశ్చయము.

అం—[illegible] విసుమన్నాను.

దే—([illegible]) చెప్పుము—చెప్పుము; నీవు చెప్ప[illegible] వంటివాడ [illegible]ముగ చెప్పుము.

అం—అట్టి—[illegible] విష్యమందుట [illegible] లోకమునా [illegible] భావించుమన్నారు.

దే—([illegible]) వారి [illegible] మవల [illegible] చేయుదురు?

అం—[illegible] ధనికులను [illegible] కొందరు [illegible].

దే—ఆహా! వారినుండవలు మనయెడ నిష్కారమునై పోగలవు.

అం—దేవా! తెలవిందు, అట్లు?

దే—నీ కీర్తి మైన్యో నీసవలక్ష్మి నీవియ్యంకుని [illegible] సంపన్నునిగ చేయఁజాలదా?

అం—క్షమింపుఁడు. మీ [illegible]నిపుత్రికను జూచివచ్చి [illegible] దినవే [illegible]యింట నా [illegible] వర్షము [illegible]సఁగినది.

దే—నిజమే, [illegible]

అం—అదియు మహానిష్ట[illegible]ముగ జనులు [illegible] పోయుచున్నారు.

దే—(క్రేష ప్రకాశనయనములతో) [illegible]దానా? [illegible] యమాయకు[illegible] మజీయొ[illegible]ని యజాగ్రత్తుఁ గాఁ [illegible]ము కాఁగలదని నమ్ము[illegible]న్నావా? ఇట్టి భ్రాంతి వచనములు [illegible]ములని నీ వెఱుంగవనుట సత్యము. పాపము! ముగ్ధవు; నీవేమి తెలియఁగలవు?

ప్రక్కనున్న చిన్ననియంత్రము కిటకిట ధ్వనిచేసి, వారి సంభాషణమున కంతరాయముఁ గల్గించెను. ఆసూచనను గ్రహించి యంబికాదేవి యటనుండి లేచిపోయెను. కొన్ని క్షణములలో గృహసేవకుఁడు—రామదాసు—దివ్య సుందరవిగ్రహుఁ డగు నూతనపురుషు నొక్కనిఁ గొని వచ్చి, దేవేంద్రనాథుని సమ్ముఖమున వదలిపోయెను. ఆ సౌందర్యమూర్తి యుమేశచంద్రుఁడని గుర్తించిన దేవేంద్ర నాథుఁ డాశ్చర్యసంభ్రమ సమన్వితాంతరంగుఁడై పర్యంకమునుండి దిగ్గనలేచి, తీవ్రోత్సాహముతో నాతని గాఢాలింగనమాచరించి, యుచితాసనాసీనునింజేసి, కుశలప్రశ్నము గావించెను.

దే—మీ రాకస్మికముగ [illegible] రింతు రని, యీ [illegible] సంప్రార్థకులఁ జేలు [illegible] ప్రకాశహీనముగఁ గన్పట్టు[illegible]దేమి!

ఉ—మీపవిత్ర [illegible]గ్రమునుండి [illegible] యు వెలువడఁజాలదు[illegible] భావా! హేమకుమారి [illegible]

దే—(సవిచారముగ) అయ్యో! [illegible] వఱకు వ్యాపించి మీ [illegible] బాధించెనా? ఈశ్వరానుగ్రహమున [illegible] విషమదశను గడచి, మీపవిత్ర [illegible] పాత్రుఁడగుచున్నాఁడు. మీ [illegible] మెంతవఱకు ఫలకారియైనదో [illegible]

ఉ—దేశాంతరగతుఁ డయియున్న [illegible] ప్రశ్నించుచుంటిరి కాఁబోలు. ప్రపంచ[illegible] ఖలుఁడు జీవన్మృతుఁడయి యున్నాఁడు.

దే—ఏమీ! జీవన్మృతుఁడా!

ఉ—చిత్తము. ఆ మానవాధముఁడే [illegible] ప్ర[illegible] దాఁటిపోయియుండెనేని [illegible] నొక్క మొగిఁ దీఱియుండెడిది. [illegible] నృశంసుఁడు జీవన్మృతుఁడుగాక మఱేమి!

దే—మీరు మీకుమారునిఁగూర్చియే పలవి[illegible] కదా?

ఉ—ఔను. ఎవనిఁ బ్రాణాధికునిగ భావించు[illegible] యే జీవనప్రియుని వ్యథోపశమనార్థ మీ [illegible] ములకు లోనైతిరో, యా హేమకుమారుని [illegible] నిగఁ జేసిన నికృష్టునిగూర్చి, ఖలుఁడని, [illegible] డని, జీవన్మృతుఁడని—మఱేమని చెప్పవలెనో [illegible] దోఁపకున్నది.

దే—(తెచ్చవడి) ఆహా! ఆతఁడే, [illegible] కుమారుఁ డాతఁడే!

ఉ—(ఖిన్నుఁడై) మహాభాగా! అవిమ[illegible] నా[illegible] విచారము కలుగుచున్నది. మీ[illegible] తెలసె [illegible] చుటకు నే నెంతమాత్రమును దగను. [illegible] కుమారుఁడని చెప్పుకొనుటకు లజ్జింపవలసి [illegible]

[illegible] కువిచా[illegible] నేను విన్నవింపఁ [illegible] మహాభాగా! [illegible] [illegible] వదలి[illegible] [illegible] మూర్తి [illegible] [illegible] మాన్పను. తత్తి [illegible] బాధ్యుమున్నవి. [illegible]! [illegible] [illegible] ప్రజేశింపదా!

[illegible]నై) [illegible]! మీ పవిత్రహృదయ [illegible] సమానమే. మీరు [illegible]భావ [illegible] [illegible] జూడఁగంటిరి. [illegible] మహిమాన్వితము [illegible] మహా [illegible] మీబోంట్లకుఁ దక్క నెవ్వరికి సాధ్యము? [illegible] పాషాణహృదయముగూడ నవనీతము [illegible] కరఁగిపోవుటకు మీ [illegible] సైకదృష్టి [illegible] గాక [illegible] కారణము కాఁగలదు. [illegible] పవిత్రమైన [illegible] లోకము [illegible] సత్వర [illegible] పావనము [illegible]. ఆ యమూల్య [illegible] [illegible] సన్నిహిత [illegible] సమానవ్యాప్తి నొందించు మహా[illegible] మాననీయుఁడుకదా?

[illegible] మెచ్చుట లేదు. మీ హృదయకల్హారమునఁ [illegible] పూర్ణీభవించియుండనిచో మీ రిట్లు [illegible] యంటినచ్చేల యనుదించియుండురు? మీ [illegible]ని యందు మాత్ర మనురాగము లేదని [illegible] రవఁగలను? లేకుండెనేచో నాతఁడు నా [illegible] నాలించుటయు, దానిఁ బాలించుటయు [illegible] మి మ్మాలోకించియుండుటయు, సంభవమై [illegible]దుకదా?

[illegible]యో! ఆ పాపండునిగూర్చి తలఁచుకొలఁది [illegible] ఛిన్నాభిన్న మగుచున్నది. అందులకు నేను [illegible] గోరఁదలఁచి యుండలేదు. మహాత్మా! [illegible] కుచితమని తోఁచిన దండనము, మీరాగ్రహారు [illegible] విధింపుఁడు. నాకు నది పరమసమ్మతము. అట్లు [illegible] గాని నా హృదయద్రుమము నలమికొని [illegible] బాధించుచుండెడు ఖేదలతిక నన్నుఁ బాయఁజాలదు.

దే—(విస్మితుఁడై) మీరు మీ కుమారుని [illegible] విధింప నా కాదేశించుచున్నారా? అయ్యో! దానిని [illegible] నాకు [illegible]మైయుండునే! నేను విధించెదు [illegible] మీపుత్రునిఁ [illegible] [illegible] మంచియు [illegible] బంధమునకు [illegible], [illegible] తప్పులఁ [illegible] యుండును.

ఉ—అవశ్య [illegible]. మీ [illegible] మహాగాఢ పంక [illegible] మునఁ [illegible] మన్నించి [illegible] నాకుఁ [illegible]. అదుర్త్ముఁ [illegible] దరిఁజేరరాదు.

దే—మీ [illegible]కించితిరి కాన, దాని నెంతమాత్రమును నే నతిక్రమింపఁజాలను. నేనేమి విధించినను మీరు నామోదించుట యవసరము. నా ద్వితీయ తనయ కాత్యాయని రుద్రదత్తునిఁ [illegible]. నే నాకన్యచే, ఆ వీరుని బంధించి యాతని నీక్షణమే కడలేని సంసార సముద్రమునఁ ద్రోయఁ గృతసంకల్పుఁడ నైతిని. మీ సుతున కుచితమగు దండనమిదియే. దీని కాతఁడు సమ్మతియై తీరవలెను. ఇది యీశ్వరాదేశము.

ఉమేశచంద్రుని హృదయాంతరాళమున నెట్టి భావములుప్పన్న మయ్యెనో—అద్భుతమో, భయమో, సంభ్రమమో, సంతోషమో, మఱేమియో—తోఁపదు. తోడనే యాతని నయనారవిందములనుండి సలిలకణములు కొన్ని జలజల రాలెను. అవి యానందాశ్రువులో దుఃఖబాష్పములో చెప్పవీలులేదు. దేవేంద్రనాథుని యమృతమయ వాక్యజాలమున కాతఁడేమియు నుడువ సాహసింపలేక, యనేక నిమిషములకాల మట్టె [illegible] భావమున నుండి, యనంతర మిట్లనెను.

"తమపై కర్కశశిలాసృష్టిఁ గురియించుచున్నను, వృక్షరాజములు సౌమ్యభావమునఁ దుచ్ఛమానవులకు మనోహరామృతఫలములనే యొసంగుచున్నవి. ఆహా! ప్రపంచమున సజ్జనులకర్మ మీచందమున నొప్పారుచుండు ననుటకు, మిముఁబోలు మహనీయుల సుచారిత్రములే యాదర్శప్రాయములు."

హేమకుమారునకుఁ బ్రేమపూర్ణ వర్ణించుటలో నుమేశచంద్రుఁడు వెనుదీయ సాహసింపలేదు. యుక్తసమయమునఁ బ్రేమపూర్ణ హేమకుమారులకును, కాత్యాయనీ రుద్రదత్తులకును విభవాభిరామముగ వివాహము జరిగినది.

ముంగ్పూడి వేంకటశర్మ

నగు మొగంబునందు మ్మానాభిలలితము
ముక్కునందు నాణిముత్తియంబు
కళలు నెమిలిపించె మలరార రారా నా
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ!

చేత వెన్నముద్ద చెన్నుమీరుచు నుండ
కేశనవ్వు చెంగలించు చుండ
చేతిమువ్వ సిల్ల చిందులాడుచు రార
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్ద కృష్ణ!

మోముదమ్మిమీద ముంగురుల్ ముసరంగ
మోవిసీమ మురళి ముద్దులొలుక
నాదిపాడరా యొయ్యారంబుగా నిల్చి
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ!

రావిరేక నొసల రంగార, పులిగోరు
పతక మురమునందు భాసిలంగ
చెవుల మద్దికాయ కవ చెలంగగ రార
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ!

ఘల్లుఘల్లు కాళ్ల గజ్జె లందెలు మ్రోయ
కంకణాలు కేలు గవను మొరయ
పరుగు పరుగువచ్చి బంగారుముద్దీర
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ!

నిద్దమైన చెక్కుటద్దాలు మెరయంగ
చిగురుమోవి కెంపు చెలువులీన
ముదముమీర చిన్ని ముద్దిచ్చిపోర నా
ముద్దుకృష్ణ, వెన్నముద్దకృష్ణ!

[illegible] ముద్దుకృష్ణ! ... కన్నులజూచి ... ముద్దుకృష్ణ! ... నందమున ... రంజిలంగ ... వేషంబుజూపర ... ముద్దుకృష్ణ! ... పుమేని ... పిక్కటిల్ల ... మూర్తి జూపి ... ముద్దుకృష్ణ! ... త్తి ముగిత్తు ... తేన లిత్తు ... యిలం బిత్తు ... ముద్దుకృష్ణ! ... ప్రియ రా ... రార ... ముద్దుకృష్ణ!

నవీన నాగరిక శిఖామణి

నాకిలాం అద్వైతబ్రహ్మశాస్త్రి గారు

... స్వగ్రామవాసస్థలం గోదావరిజిల్లా ... గ్రహారం. ఇంటిపేరు ... వారు. ఆయన తండ్రిగారు, రామా... గారు. రాజమహేంద్రవరం మునసబు ... గుమాస్తాగాని చేసి రిటైరైనారు. ... ఉద్యోగం చేసే కాలంలోనే మనకొండ ... రాజమండ్రి వీరేశలింగం హైస్కూలు ... సంవత్సరం చదువుతున్నాడు. ప్రతిక్లాసు ... మూడుసార్లు దండయాత్రలు కొట్టినా ... తేనేం 9 వ క్లాసులోకి వచ్చానని ... గర్వం ప్రజ్వలించింది. అప్పుడు అయ్య ... కట్టు బట్టు బొట్టు లలో మార్పు కలిగింది. ... వెనక పిలకపుంచుకొని ముందు వసా ... యించుకున్నాడు. ఇప్పుడో, వెనక ... పోయి ముందుకు దూకింది. అంటే ... లేదు. క్రాపింగ్‌గా మారింది. క్రాపింగు ... మరి యేక్రాపింగు అనుకున్నారు! బెంగాలి ... సరే! ఇంక కట్టు పూర్వము బట్ట వార ... పెట్టినా పెద్దమనిషికొడుకులాగానే కన ... వాడు. ఇప్పుడు, గూడకట్టులోకి దిగాడు. ... తీసివేసి ఫేసుపౌడరు అతికిస్తున్నాడు. ... వేషం మారినట్టే గుణములుగూడ మా ... వచ్చాయి. ప్రొద్దున లేవంగానే కాఫీ సేవు తాగలాలి. కాని కడుపులో ... ఖారాకిల్లీ ... బుగ్గలో నుంచుకోవటం, సిగరెట్టు వెలిగించడం, నలుగురిని పోగుచేయ డం, వాళ్లతో ... పేకాట వేయడం; ఇన్ని సాగించాడు. ఈమధ్య చదువుకు తోడు పోల య్యామేడలో మంచిగాలివచ్చుటకు పొద్దు మీద వచ్చేపోయేవా రందరు కనబడుటకు వీలైనగది పుచ్చుకొన్నాడు.

రామారావుగారు పింఛను పుచ్చుకోం గానే భార్యతో స్వగ్రామంకు బైలుదేరాడు. ఆయనకి కొండలరావొక్కడే కొడుకు. ఆయనకూ 15 ఎకరాల పల్లం వుంది. సంవత్సరంకు 1500 రూపాయీలకు తక్కువ లేకుండా వస్తుంది. పింఛను డబ్బులు నెలకి 30 రూపాయీలు తీస్తున్నాడు.

రామారావుగారు రాజమండ్రి నుంచి కాపురము ఎత్తెయ్యగానే కొండలరావు హాస్ టల్లో ప్రవేశించాడు. పూర్వం తండ్రిభయ మన్నా వుండేది. ఇప్పుడో! అసలు స్కూలు లో చదువుతున్నాడని పేరు. కాని, ఒకరోజు వెడ్తేవెడ్తాడు, 10 రోజులు ఫ్రెంచిలీవ్ పెడ్తా డు. ఇలా గడచిపోతూవుండగా మిడ్‌టరం

చేసే వాడికి … వస్తాయా అలాగే మన కొం… …లరావుకు … …లోను …

మార్కే!

రోజులు గడుస్తున్న కొద్దీ … …లుస్తున్నవి. … నాలుగు … నాలుగు సర్టిఫికెట్లు, … …న్న … …లు … ఒక … నాలుగు … వచ్చేవి. కాని, వీటన్నిటికి … …డిది అని … అడుగుతారేమో! పుస్తకములు కొనుక్కుంటానని, బట్టలు చినిగిపోయినయి, కొనుక్కోవాలనని మిషలుపెట్టి వారము కొకతాకీదును తండ్రికి పంపేవాడు. తండ్రి అమాయకం ముండావాడు అవటంచేత కొడుకు బి. యే., బి. యల్. ప్యాసుచేసి తననెత్తిమీద … అని ప్రత్యుత్తరం అందిన వెంటనే మారుమాటాడక మనీయార్డరు చేస్తూవుండేవాడు.

ఇల్లా వుంటూవుండగా నాలుగురి పరీక్షలు …డచినవి. వేసంకాలం శెలవులు ఇచ్చారు …ండలరావుకు. శెలవులలో ఇంటికివెళ్లగానే …రుగుపొరుగు వుండే అయ్యలు, అమ్మలక్కలు, ఈనవీన పురుషుణ్ణిచూచి ఆశ్చర్యపడ్డారు. …దు చేత! కొండలరావు తలనుంచి కాళ్లవరకు పూర్తిగా …వల్యూషను అయిందని.

…లు ఏదోవి… …లువచ్చునాని … తర్వాత … తీసుకొని బయలు… రాడు కొండల… మంత్రికి. వెళ్లినతరువాత మేజిస్ట్రేటు… కొండలరావు … ప్యాసయ్యాడు… నా గోదావరంకాకుండా, స్నేహితులు…

అంతట, … రాజమండ్రిలో … …గావుంటుందని, దూరదేశయాత్ర …కి బుద్ధిపుట్టింది. …వపూరు … జైరన్ పడ్డంత … చేసలోన్నడు. మెడ్రాసుమీదికిపో… ఉంది బుద్ధి. అంత… కార్డురాశాడు. …ని? రాజమండ్రి… …ట్లు అందరు … చెప్పడంలేదని… పట్నంలో చాలా శ్రద్ధగా చెప్తా… తాను చెన్నపట్నానికి వెళ్లాలని బద్ధ… వున్నాననిన్నీ.

తండ్రిగారి …గ్గఅనుంచి జవా… ముందే కొండలరావు చెన్నపట్నం… …ను. ట్రిప్లికేనులో తులసింగ పెరుమా… …వ నెంబరులో …డమీద ఎత… …తోవున్న ఒక …దిని 20 రూ… అద్దెకు తీసుకున్నాడు. పట్నంప్ర… …కోట, క్రొత్తపూరు గనుక వినోదమ… …కలు చూస్తూపు ప్పేటప్పటికి నా… సరిపోయింది. … తిరోజూ, బ… లకు, డాన్సింగుపార్టీలకు, డ్రామా…

…తుంటు … …, … ఒకరోజు … కొండల… … తెక్క …చుకుంటే … …నెంచకుండా వుంది. … ఏమనగా! … తండ్రికి … … బ్రహ్మచారి… …లేరు. చివరకి … రాజమండ్రివరకు వెళ్లా… … చేసుకుని ట్రావెలింగు … బెడ్డింగులతో రాత్రి 9 గంటలు … సెంట్రలుస్టేషనుకు …

చెన్నపట్నం సెంట్రలుస్టేషనులో ఒక … ప్లాటుఫారంమీదికి వెళ్లవలెనంటే … టిక్కెట్టు … కొనవలసిరాలేదు. ఆటిక్క… …కర చేతులో అరణాపారేస్తే వాళ్లు …క్రింద … మన మూట, … మొయ్యమంటేనూ మోస్తారు. మన …రావు ఆపద్ధతినిబట్టి ఒక రెండుకాలణా … వాడిమొహాన పారేసి లోపలికివెళ్లి …క్లాసు కంపార్టుమెంటులో ఎక్కాడు. 9-45కు కదిలింది. గూడూరుస్టేషనులో … ఎల్లా తప్పించుకోవడం అని మన …రావుకు పెద్దశంక పట్టుకుంది. ఎలా … ఈవుద్దేశం సంకల్పించుకున్నాడు.

…టిక్కెట్టు … …లోను … చేస్తారేమో అని … …చుకుని … … … 3 గంటలు … … లెక్కాడు. … … చేస్తున్నారు. … ఒక … కలెక్టరు వచ్చి లేపినాడు. అప్పుడు … ఈక్రింది సంభాషణ జరిగింది.

కొం:—ఏమిటయ్యా, నన్ను లేపుతావ్! నీకేం బుద్ధిమాలిందా!

టి:—ఎన్నడు … వల్ల తెలియదు (నాకు తెలుగు సరిగా తెలియదు) ఇంగ్లీషు సాల్లు (ఇంగ్లీషులో …)

కొం:—ఛీ! పో! …వెధవ ముండాకొడుకా! నీకు ఈప్రశ్నలు ఎవరిచ్చారా!

టి:—నీటిక్కెట్టు …గే ఇరికింది అయ్యా! ఇందకే తీసుకొ…

కొం:—నా టిక్కెట్టు ట్రావిలింగు బాక్సులో పెట్టాను. …సేపుండిరా. ఇప్పుడు లేదు. నేను ఉంచిననిద్రలోవుంటే నువ్వు లేపడాని …వురా? ఇప్పుడు నీమీద కేసుపెడ్తాను కబర్దార్! అని చొక్కమీద నాలుగుటపాకాయలు పేల్చినాడు.

...టికెట్టు కలెక్టరును మంచిచెప్పి ... రాజమండ్రికి $11\frac{1}{2}$ గంటలకు ప్రవే...
... చాను. ... బండిమీద వేసారును 11 గంట...

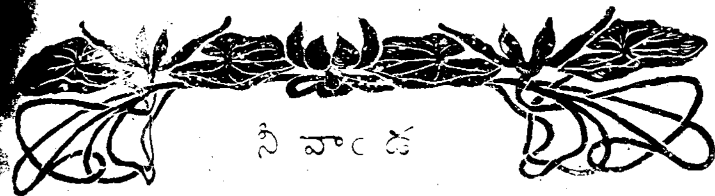

"నా టికెట్టును ప్రయాణంపు బాక్సులో పెట్టను. కొంచెంసే పుండేరా............"

ఈగండం గడిచి పిండం బైటపడ్డదన్న సంతోషపడ్డాడు కొండలరావు.

బెజవాడలో $9\frac{1}{2}$ గంటలకు దిగి దిగంగానే పెట్టెతో ఎదురుగావున్న హోటలులోకి భోజనం చేయడానికి వెళ్లాడు కొండలరావు. ఇక్కడ కూడ ఆ సాంబారు మెతుకులే ఎదురుగా వచ్చాయి. ఎల్లాగో ఆ నాలుగు మెతుకులు నోట్లో వేసుకొని ఇటుఅటు షికారుచేసేటప్పటికి 12 గంటలు వేశారు. అన్ని రైళ్లు వెళ్లినవి. టిక్కట్టుకలెక్టర్లంతా వెళ్లారు. పెట్టె హోటలులోనే వుంచి ప్రొద్దుటికి ఒకసారి షికారుకు వెళ్లాడు కొండలరావు. పూరుంతా దిమ్మతిరిగి సాయంకాలం 6 గంటల బండిమీద

ఇంటికి వెళ్లంగానే తండ్రిగారు ...నికి ప్రవేశించారని తెలిసి కొంచెం సే...రించాడు. 11 రోజులు అయిపోయిన ...స్తిమితముగా ఒకనాడు కూర్చుని ఖర్చు చేసినదంతా లెక్కా డొక్కా కునేసరికి 3000 రూపాయలకు కొద్దో ఎక్కువైనట్లు తేలింది. అప్పుడు అయ్యగా...యించి వృధాగా ఖర్చు చేస్తున్నామని ...కొన్నారు. ఆ 3000 రూపాయీలు అ... ఎకరాలమ్మి తక్కిన 12 ఎకరాలైనా చేసికొందామని, ఇంకబుద్ధివచ్చింది ఏదో ...కనేవుండి వ్యవసాయం చేసుకుందామని కున్నాడు.

నీ వాంఛ

శ్రీ వాసా కేసరి రావు, ... గార్లు

...రానేల ... మోహన, శుభమైన ... కలిమి
వినిపింపరాకేల ... నాంచిత, ... రాగములు
చదివింపరావేల ... శాస్త్ర సంతతి నేడు, ... కావ్య సంతతులను
నాటగారావేల ... భావంబుల, దళికొత్త కవుల ... త్తంబులందు
పూర్వ ... ల ... బోయెదేల? నా ... వాకిటను నిల్వరాదె? బాల!
ఊర్మి ... నాముల లూగెదేల? నాదు ... నాగ్రమున నూగరాదె డోల.

త్వన్మనోహర ... నావాప్తి మధుర, లలితమకరంద ధారావిలాసములను
మోహవార్ధి ... మదిమునిగి తేలు, నుద్ధరింపుము నన్ను, కేలూతయొసగి.
తేనెలొల్కెడి ... లాను కలిమి, తోయజోద్భవునానతి డాయనాము;
లోకమెల్లను ... వాకొనంగ, బాల! నీనేర్పు ... పు మే నోలలాడ.

౪. నీకడగంటిచూపు ... రుణీ! కలుగక మహనీయసౌఖ్యముల్
... కేరుదు; త్వన్ముఖ ... సరసీజనిభాస్యము ...
కాకె ... చి ... మఖండముదంబున నూహచుందు! నీ
కే కలుగ ... శక్తి; నయనేలు; భవత్ప్రణయార్ద్రదృష్టి నరుగ.

౫. తో ... లిమ్మని నిన్ను నేనడుగలేదు, జిలుగు వలిపమ్ము లిమ్మని కలంచ లేదు
దివ్యరత్నంబు ... బాధింపలేదు, కలికి! ఒండొంటు కోర నీవలపు దక్క.

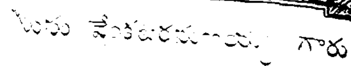
౬. నీదు సఖ్యంబె నాకముగాఁ దలంచి, నమ్మియుంటిని గాని లవమ్ముగూడ
సంశయించియె ... ; నన్మనంబు, దెలియ జాలవె? చాన; నిశ్చలమెసుమ్ము.

౭. నీకారుణ్యరసాప్లవికలలో నే నీదుదుగ నిత్యముగ
రాకాపూర్ణిమ ... యామినీధవళ సాంద్రచ్ఛాయలం బాడుదుగ
కేకీనాట్యవిలోకనోత్సుకుడనై నీహారపుఁ జల్లులో
మూకీభూతుండనై చనిల్చెదను; పూవుంబోఁడి! నీ ... గటగ.

... అంతరంగమ్మునఁ గలి హర్మ్యములను, గూలఁద్రోసెదె? చెప్పుమా! జాలిమాలి
... లేవియోగము సహింపఁగలనె! ఇంచుకంతైన యోజింపవేల బాల!

1725(S.)

కోమన - భాద్రపద

కల్యాణి

[illegible]ము వేంకటరమణ[illegible] గారు

౧

రాత్రి [illegible] నెనిమిదిగం[illegible] భోగింతుం[illegible] [illegible]యుండును. [illegible]గనే యంత్రగృహములం[illegible] [illegible] సూర్యాస్తమయకాలమును [illegible] లిప్పుడు నిరాటంకముగఁ జతుష్ప[illegible] [illegible]చుండెను. నాఁటిదినము కృష్ణపక్ష[illegible] సంచరింపఁ జంద్రుని జాడయే లేకుండెను. [illegible] యగుటచేఁ మినుకుమినుకు మని మెఱయుచుండెను. [illegible] [illegible]ముపారికే నియమింపఁబడిన దీపము[illegible] [illegible] బోలె వెలవెలఁ బోవుచుండెను. [illegible] [illegible]క్కటొక్కటి చొప్పుననే మూయఁబ[illegible] యంగ నగరబహిర్భాగమునఁగల సారాయి [illegible] సందడి యధికముగనుండెను. ఇట్టిసమయమున [illegible]ము చెంత [illegible] [illegible]దిరువది వత్సరముల వయస్సుగల[illegible] [illegible]యువ [illegible]చెంతనుండి నగరమును బ్రవేశించుచుండెను. [illegible] [illegible]తికత్తినమై నీలమై మాపకల [illegible] శక్తి [illegible]యుండును. ఆతఁ [illegible]ముగ ద్రాక్షా[illegible] [illegible]ల్పు [illegible]గన్ను లగ్నికణములవలెఁ బ్రజ్వరిల్లు [illegible] [illegible]పానము చేయుటచేత నాతఁడు [illegible]యుండెను. [illegible]బడుము, తేమయుఁ, దన్నెదిరించువారి [illegible]సము, [illegible]నేమో యనుభయమున నలువంకలఁ బరికించి[illegible]బడి [illegible]వానివలెఁ బరబర నాల్గడుగులు వేయును, [illegible] తోవిగల [illegible]ప్పవలు[illegible] [illegible] గ్రామమధ్యమునగల [illegible] స్థలతి ప్రాంగణమును జేరుకొనెను. [illegible] [illegible]లగృహ [illegible]బాలుఁడు "విలాసా! ఇంతవఱకు [illegible] [illegible] నొక ముక [illegible]యము [illegible]లేదుకద!" [illegible] [illegible] గడపటివానికి "లేద"ని యస్పష్టము[illegible] తనగదిఁ జేరి తలుపు [illegible]నెను. [illegible]మిచ్చి [illegible]

పిదప గదితలుపు తెఱుచుకొని పరు లెవ్వరు [illegible] గతిని [illegible]కొని తనగది కెదురుగనున్న గ[illegible] జెలుకరకొయ్యతోఁ దగుల్పఁబడిన తాళము [illegible] కాకుండఁ [illegible] నసారాను దాటి మఱియొక [illegible]యొక తాళముతోఁ దలుపు తెఱచెను.

అది యొక యౌషధాగారము. [illegible] గలదియు, [illegible]విధములు నగు నౌషధము [illegible] భద్రముగా నుంపఁబడును. ఆ గదియం[illegible] దానిపై [illegible] లగు ద్రావకములతో సీసాలును గలవు. ఆబల్లకుఁ బ్రక్క నొకపీ[illegible] అందును విలువగల మందుసీసాలును, [illegible] [illegible]ములును శస్త్రవైద్యమున నుపయోగిం[illegible] లును గలవు. క్రిందఁ గొన్ని ఖల్వములలో [illegible] బడిన యౌషధములు గలవు. విలాసుఁ [illegible] [illegible]ంచి నలువంకలఁ బరికించెను. ఒకగోడకుఁ [illegible] చిన్నదీపము [illegible]చుండెను గాని [illegible] కాంతియు లేదు. విలాసుఁడు తొందరతో [illegible] మూసి [illegible] దెచ్చి యందుఁ గల చూర్ణము [illegible]కించుచుండెను. వేఱువేఱు స్థలంబులనుండి [illegible]ములను దీసి వానిపైఁగల పేరులం జదివి [illegible]కాలోచించి, [illegible] దీపమునొద్ద వానిపైఁగల జదివి బల్లపై [illegible] నుంచి [illegible] [illegible]మాత్ర [illegible]చుండెను. హత్యను [illegible] వానిచేతులు కంపింపఁ దొడంగెను. ఆతనికల [illegible] [illegible]డెను. [illegible] నాతఁ డొకపరి [illegible]ను. [illegible]తనిచేతికిఁ [illegible] యొకగాజుసీసా [illegible] [illegible]యందుండి ద్రావ[illegible] [illegible]కిపోయెను. అప్పు [illegible]

[illegible]పము] [illegible]ను. అప్పు డొకకాలవుని [illegible] [illegible]ములను [illegible] [illegible]వినయముచేసి (ఒకపొట్లముఁ [illegible] [illegible], మఱియొకదాని[illegible]యందుఁ [illegible] మామూలుగా [illegible] [illegible] [illegible]పొట్లములపై [illegible]

[illegible]పొట్లముపైఁ 'నలనొప్పికి మం' [illegible]యు, [illegible]దానిపై 'విషద్రవ్య' మని యును [illegible]కలవు. [illegible] విలాసుఁడు సంతోషముతో "ఆహా! [illegible]ములనుండి [illegible]యు ప్రయత్నము నేఁడు సఫల [illegible] [illegible] జగన్నాథునకుఁ నలనొప్పి [illegible]మ్చుచుండునుగదా! ఆ సమయమున నియ్యది [illegible] [illegible]నుండే యని, నేను మార్చిన యీ [illegible]నెను. [illegible]ఁడు మోహనునివలె [illegible] [illegible]మ్చేసి ధనము నపహరించెద. ఇంక [illegible]యు [illegible]దియే" అని పలుకుచుండెను. [illegible]యున నాతఁ డొకలు [illegible]యుండెను. ఇంత [illegible]త్రి యధికమయ్యెనని తెలిసికొని [illegible] [illegible] నా యౌషధముల నుచితస్థలమున నుంచి [illegible] దాటి [illegible]కిఁబోయెను. సంతోషాతిశయ [illegible]ఁడు [illegible] జేమురుమాలు నాగదియందు మఱచిన [illegible]ంగలేను.

౨

[illegible] దేవరావుగారు రామతీర్థనివాసులు. విశేష [illegible]ంటులు. [illegible]యుఁ బ్రఖ్యాతివహించిన వైద్యులు. [illegible] [illegible]తులైనను ఇప్పటివారివలె స్వార్థముగఁ [illegible]ముఁ గ[illegible]వారు కారు. పరోపకారమునకై సర్వదా [illegible]చుండురు. బీదవారైననేమి, శ్రీమంతులైన నేమి [illegible]నొక గ్రుడ్డిగవ్వనైన గ్రహింపక రోగుల [illegible]గ [illegible]షధములనిచ్చుచుండురు. ఆచుట్టుప్రక్కల [illegible] [illegible]లారిని భగవంతునిగ భావించుచుందురు. [illegible]ల! [illegible]మున యిచ్చిన [illegible]టియుండవైనంతా [illegible] [illegible]భావము. ఇట్టిసత్పురుషులకుఁ [illegible]సంతా

పదునాల్గు వత్సరముల [illegible] గలిగి [illegible] లక్ష్మివలెఁ బ్రకాశించుచును, సకల [illegible] పుత్రిక[illegible] [illegible] [illegible]జూచి [illegible] [illegible] [illegible]ము [illegible]లు లేనిమేనల్లుని-విలాసుని- [illegible]యుండి [illegible]వానిని [illegible]. వానికిఁ గల్యాణి నిచ్చి వివాహము [illegible] వాని [illegible]యింటివానిగఁ [illegible] [illegible]గాని [illegible] విలాసున [illegible]ము లేకపోయెను. విలాసుఁడు విలాసవంతుఁడై చదువుమాని, సురాపానముఁ జేయు[illegible]కాలముగడపుట చూచి వారు దేవరావుగారు స్వప్రయత్నమును మానుకొనిరి. వారు దేవరావుగారికి మేనల్లుఁడేకాక తల్లిదండ్రులు లేనిబాలుని బంధుకోటిలోని వానిని, మోహనుని బెంచి పెద్దవానిని జేసెను. ఆతఁడు రావుగారి [illegible]పై మెలఁగుచుండెను. రావుగారు తమ యభిమానవిద్య యగు వైద్యమున నీబాలుని [illegible]వానిని జేసి తమపైఁ గల సగము భారము నాబాలునిపై నుంచిరి. ఆబాలుఁ డా యింటివారికే కాక చుట్టుప్రక్కలనున్న జనులకుఁగూడఁ బ్రేమాస్పదుఁడని నొక్కి చెప్పవచ్చును. సద్గుణవంతునిఁ [illegible]గడనివా రెవ్వరుందురు?

మోహనుఁడు పదునెనిమిదివత్సరముల యీడుగల సౌందర్యవంతుఁడు; [illegible]. అందుచేతనే భగవం తుఁడు సమవయోరూపులగు కల్యాణీమోహనుల నన్యోన్యముఁ బ్రేమించుకొనునట్లు చేసెను. అది యేమిచిత్రమో కాని వారిరువురును శరీరమాత్రమున భిన్నులు కాని హృదయ మాయిరువురి కొక్కటియే. అంకురించిన వీరి యన్యోన్యానురాగ మెప్పుడు ఫలించునోయని వీరు వితర్కించుకొనుచుండిరి.

మోహనుఁడు [illegible]వంతులఁ [illegible] [illegible] దురదృష్టవశమునఁ [illegible]ండ్రులతోఁ గూడ ధనమును గోలుపోయెను. తన కొకవ్రేలు విడిచిన మేనమామయగు జగన్నాథుఁ [illegible] నతనిసొ[illegible]త్తపహరించెను. 'పాపమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తము వెంటనేయగు' నను లోకో క్తిచొప్పున నచిరకాలముననే వాని దారాపుత్రులు మరణించిరి. ఇట్లయ్యును, లోభియగు నా మూర్ఖుఁడు ధనమును మోహనున కీయలేదు. దిక్కులేని యీ

బాలుడు [illegible] సంపూర్ణముగా [illegible] యుం [illegible] భగవంతుడు బాలుని రక్షించుటకే నాతని [illegible] యను [illegible].

విలాసుడు జాన్స్టను సమీపించి [illegible] నిద్రాలుడు జాన్స్టను నంపించి [illegible] నపహ [illegible] నానేకములగు పన్నుగడలను [illegible]. విలాసుడు [illegible] తన వివాహమునుగూర్చి [illegible] "[illegible]! నీవు నీభార్యను బోషింప [illegible] వేని నీకుఁ గల్యాణి నీయనన్ను"నని పలికెను. [illegible] సామ్యమును వాజ్మాత్రమువఁగాక క్రియారూపమున మామకుఁ దెలుపఁగోరి ధనసంపాదనముకై యహర్నిశములు పాటుపడుచుండెను. తాను గల్యాణితో వివాహితుఁడైన పిదప [illegible] నెప్పుడు కూర్చుండునో యని యాలోచించు చుండెను; [illegible] లోద్యానమున నాబాలికతోఁగూడ మందమారుతము నిలముల నెప్పుడు సేవింతునో యని యువ్విళ్ళూరు చుండెను. పాప, మీవ్యామోహుఁడు కల్యాణీ మోహనుల యన్యోన్యానురాగము నింతకైనఁ దెలిసికొనకుండెను. ఆహా! యెంతటి వెఱ్ఱి? వేశలమునుము వన్నెని బడపనుసంగతి [illegible] గ్రహింపలేదు.

3

సాయంసమయము ఐదుగంటలకాల మైనది. వాసుదేవరావుగారియింటికి వెనుకఁ గల శీలోద్యానమునఁ గల్యాణి విలాసార్థమై తాను వెం[illegible] చేమంతి, చెంగల్వ, [illegible], మల్లె [illegible] పోయుచుండెను. [illegible] ప్రతిమాయమన్నను బాలిక తనపని[illegible] వెనుకనుండి మోహనుడువచ్చి యా[illegible]లను మూసెను. అది యెఱిఁగి కల్యా[illegible]వము. కొంగవరి వెనుకనుండి పట్టు[illegible] అనెను.

మోహ—కల్యాణీ! నిన్నుఁ జూచినం[illegible] హృదయమును దొంగిలించిన నీవే దొం[illegible]

కల్యా—మోహనా! నీరూపమున [illegible]జేసి నాచేతమును హరించిన నీవు [illegible]

మోహ—బాలవయస్క నీబుద్ధి య[illegible] చేతులుదీసి బాలికముఖమును జూచి[illegible] ముఖ మీదినమునఁ గొంచెము వాడి[illegible] కారణము చెప్పవచ్చునా!

కల్యా—మోహనా! నీకుఁ జెప్పఁదగని[illegible] గలదు? నాప్రాణముగ భావింప[illegible] న న్నన్యథా తలంచుట యెఱింగి నా[illegible] దక్కియుండుకేమో!

మోహ—అయ్యో! న న్నట్టి కఠినహృదయ[illegible] చుంటివా! [మోహనుని కనుకొలుకుల[illegible] బిందువులు రాలెను. [illegible] రైపోయెను.)]

కల్యా—నేను ని[illegible] చుంటినో నీవ యెఱుంగు[illegible] మోహనా! నీకు నాయం[illegible] ప్రేమగలదని యెన్ని[illegible] నను నా మనస్సాక్షియ[illegible] దలేను. [illegible] నా హృద[illegible] స్వాస్థ్యముఁ గలుగఁజే[illegible]

మోహ—ప్రేయసీ! ఇంక[illegible] వవేల? [illegible] ద్రుండు సాక్షిగాఁ దలి[illegible] మన్నాను. నాకు నీయం[illegible] ముగు ప్రేమకలదు.

ఇంతలో వెనుకనుండి మోహనుడువచ్చి యాబాలికయొక్క కన్నులను మూసెను.

[illegible]వము]

[illegible]లను. [illegible] కేళీవనమది లోపల [illegible]! [illegible] గల ప్రే[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] శ్రీరామచంద్రు[illegible] [illegible]మున్నా[illegible]..........

[illegible]యందే) నాకు నాక్యశేషలదు. నీ[illegible] నేనే ప్రాణముగ నమ్మితిని. ఏ నా[illegible] ఆ భగవంతుడు విశ్వజనీనుండై [illegible] నాయం [illegible] ప్రేమఁ జూపి[illegible] స్వాస్థ్యమును గలుగఁజేసెనో, ఏ [illegible] సర్వదా నా హృదయసీమయందు[illegible], ఆభగవంతు [illegible] కుసుమమాలికతోఁ[illegible] నా కృతజ్ఞతను వెల్లడించుకొందును. [అని[illegible] గల మాలికను [illegible] మోహనునికంఠము[illegible]చెను. మోహనుఁ డానందపరవశుఁడై నోట[illegible] చేష్టదక్కియుండెను.]

* * * *

[illegible]వ్యాపారాంబుధిఁ బ్రవేశించుచుండెను. [illegible] హమునకుఁ బోవ[illegible] సంకించుచు[illegible]! సాయంకాల మైనది. నే నింటికిఁ బోవ[illegible]చంద్రు లనుమానింతురు. కాన నా కనుజ్ఞ[illegible] మోహనునితోఁ బలికి రెండడుగు లరిగి[illegible] వచ్చి, "చెప్పమఱచితిని. అమ్మకుఁ గొంచెము [illegible] వచ్చినట్లు తెలిసికొంటిని. ఆమె తనబాధను [illegible] ముఖవైవర్ణ్య మాబాధను జెప్పకయే చెప్పు[illegible]గాన నేనైన నొకమందు భద్రము చేసికొని[illegible] మంచిది" అని మృదుస్వరమునఁ బలికెను. అంత[illegible] "అటులనా! మన కిప్పుడవచ్చిన మందుల[illegible] జేగలను. నేనును నీవెనువెంబడనేవచ్చి మందు[illegible]" అని పలికెను. బాలిక గృహాభ్యంతరమునకుఁ[illegible].

ఇంతలో విలాసుఁ డాపరిసరమునకు వచ్చి[illegible]మనిఁ జూచి "ఓహో! [illegible] యినతీర్థ మెదు[illegible] నీవిచారముఁ దటస్థించితివే!" అని పలికెను.

మోహనుఁడు "[illegible]! [illegible] కార్యము [illegible]!" అని [illegible].

విలాసుడు—[illegible] లేమియును లేదు. [illegible] చెప్పుచున్నాను. [illegible] పల్లెలో నున్న [illegible] సహాయమున [illegible]! [illegible] లేదు! [illegible]

మోహ—[illegible]) ఎవ్వరెవ్వరు! [illegible] వచ్చితి[illegible]

విలా—[illegible] వ్రాసిన నాలస్యమగుననియు, [illegible] పోలేననియు [illegible] నొకనిని బంపితి. అతఁ డిప్పుడే వచ్చెను.

మోహ—ఆహా! ఎంతటికష్టము! నే నిప్పుడే పోవలె ననుకొనెదను.

విలా—ఇప్పు డెట్లుపోఁగలవు? రాత్రి విజయనగరము నుండి పోవు రైలుబండినెక్కి పోయినచో రేపటి యుదయమునకుఁ బోవచ్చును.

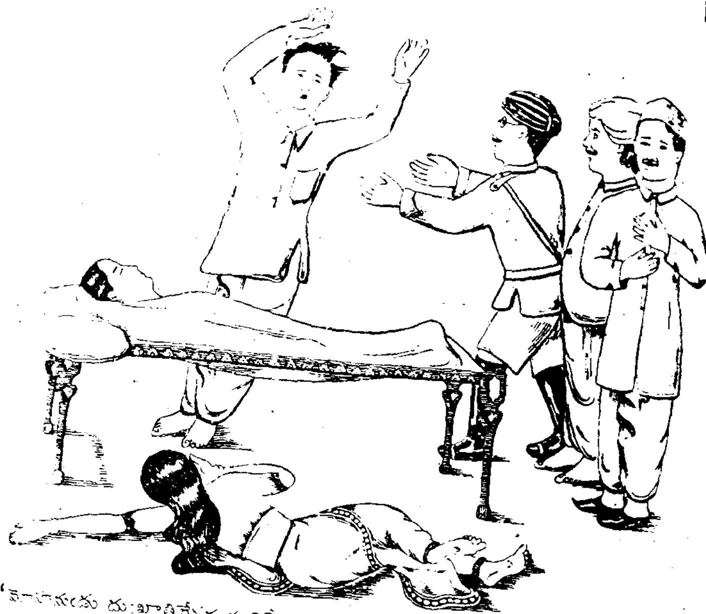
మోహ—అటులనే చేయవలయును. మాయదృష్ట మెట్లున్నదో! అని యనుకొనుచు విలాసునితోఁగూడ నా స్థలమును విడిచెను.

४

వాసుదేవరావుగారును మోహనుఁ డనకాపల్లికిఁ బోయినదినమునకు మఱుసటి దినముననే కార్యాంతరముపై విశాఖపట్టణమునకుఁ బోయిరి. అదియే యుక్తసమయమని యెంచి స్వకార్యమును బూర్తి చేయఁదలఁచి విలాసుఁ డౌషధాగారమునఁ బ్రవేశించి, బీరువాను దెఱచి యిదివఱకుఁ దాను మార్చియుంచినమందు లేకపోవుటచేఁ గళవళపడెను. తాను జేయఁదలంచినకార్యము కొనసాగకపోవుటయేకాక నిరపరాధియగు మఱియొకజీవి మరణింపఁబోవుటచే నాతఁడు నిశ్చేష్టుఁడై వెలవెలఁబోయెను. కొంతవడికిఁ దెలివినొంది స్వయంకృతాపరాధమును దిద్దనాలోచన చేసెను.

* * * * *

కల్యాణి!—మోహనుని వీడుకొని తల్లికడ కేఁగి యమ్మ తాం [illegible] నమును పయోగింప నా మె బా [illegible] ని వా [illegible] య య్యె ను. పిదప మోహ

"మోహనుఁడు దుఃఖాతిరేకమున నోటమాటలేక కొయ్యబారి వెనుకకుఁ బడిపోవుచుండెను."

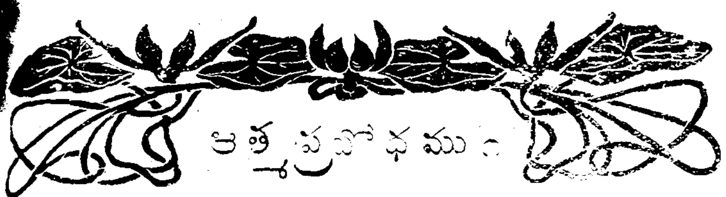
"కల్యాణీ! నీ ప్రాణతుల్యుఁడవగు నన్నుఁ దిడి దివి కేఁగుమంటివా!" అని వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచుండెను. కొన ఊపిరితోనున్న యాబాలిక యొకమాఱు మోహనుని బలుకరింపవలెనని కాని యశక్తయయ్యెను. మాపుల తోడనే మోహనునకు నెలవుగైకొని యొకటి రెండు కన్నీటిబిందువులతో ప్రాణములను గూడ విడచెను.

ఇది ప్రత్యక్షముగఁ జూచుచున్న మోహనుఁడు దుఃఖాతిరేకమున నోటమాటలేక కొయ్యబారి వెనుకకు ...ండెను. రక్షకభటాధికారి లేచి పడుచున్న మో... పట్టుకొని పరుండఁబెట్టెనే కాని యంతలోనే ...డు విగతజీవుఁడయ్యెను.

వేఁడికోలు

వెలగపూడి దానయ్య చౌదరి గారు

ఔత్తానపాదియు స్థిరతరంబగు శక్తి, నెంచువానల కోర్చి యుండఁజాలఁ
బ్రహ్లాదుఁ డెల దుర్వారభక్త్యావేశ, నిగడి మైనిన్ను ధ్యానింపఁజాల
నారదుఁడు నీనామాక్షరంబులఁ, బ్రీతిగీతమునఁ గీర్తింపఁజాల
వ్యాసునికైన నీయతులితమహిమంబుఁ, బొగడికావ్యమొనర్పఁ బూనఁజాలఁ
తే. గాన, గోపాల! యోపిక గలకొలంది, భక్తిభావంబునకా నిన్నుఁ బ్రస్తుతింతు
నస్మదీయాపరాధములన్నెల్ల నడఁచివైచి, కరుణఁ దిలకించి నన్ను గాపాడుమయ్య!

ఆత్మప్రబోధము

శ్రీ వేంకట పార్వతీశ్వర కవులు

...ముఁడవు. భావా, భావోద్రేకమునఁ బ్రకృతిగానముఁ ...
శ్రోత్రపేయముఁ జేతువు, మాయిట, సర్వజ్ఞుఁడ వీ వఖండకీర్తి కవీ!

సీ. నింగికి నిచ్చెనల్ నిర్మింపఁగలశక్తి, నీటిలో జాడలు నెఱపుశక్తి
...మాత్రల నీరు నింపింపఁగలశక్తి, గగనపుష్పంబులఁ గాంచుశక్తి
గాలిలో మేడలఁ గట్టింపఁగలశక్తి, జీవులఁ దార్చాలు సేయుశక్తి
భావసంతతికి రూపముఁ గూర్పఁగలశక్తి, సృష్టికిఁ బ్రతిసృష్టి సేయుశక్తి
ప్రకృతితత్త్వములను బరికింపఁగలశక్తి, ప్రకృతి మఱుఁగు సేయు బ్రోఢశక్తి
సర్వశాస్త్రములను బ్రసాదింపఁగలశక్తి, కవిత, నీకుఁ గలదు గా కవీంద్ర!

సీ. తృణమును మేరువు గాఁగ, దృణముగా మేరువు, జిత్రంపు గారడుల్ చేసి చేసి
తిట్టు దీవన గాఁగ దిట్టుగా దీవనఁ, బట్టించి చిడుముడుల్ పెట్టిపెట్టి
కల్ల నిజంబుగాఁ గల్ల గాఁగ నిజంబుఁ, బచరించి చీకాకుపఱచి పఱచి
గుణము దోషంబుగా గుణముగా దోషంబు, వెలయించి దబ్బబ్బఁ గొలిపి కొలిపి
మాయలాడి ప్రకృతి మఱఁగి చెల్లాటలు, నెట్టు లాడుకొన్న నేమిగాని,
పాటిదప్పనీకు పరతత్త్వబోధలఁ, బేరు నిలిపికొనఁగఁ గోరితేని.

సీ. బ్రహ్మసూత్రంబుతోఁ బడపుసానిహారంగు, పొంకపుకలంగాకుఁ బొందు చేసి
గడసానిపారాణి కాళ్ళతో వైష్ణవు, పంగనామాలకు ...వైచి
ముసలిగడ్డంబుతోఁ బసిబాలచిన్నారి, చెక్కుటద్దాలకుఁ జెలిమిఁ గూర్చి
వశ్యమంత్రములతో వైరిదుర్జయవీర, శైవదీక్షితులకుఁ జదువు సెప్పి
ఇచ్చవచ్చినట్టు లెన్నియో ప్రకృతులఁ గూర్చి మార్చి పాడుకొనుము గాని,
పాడిదప్పనీకు పరతత్త్వబోధలఁ, బేరు నిలిపికొనఁగఁ గోరితేని.

సీ. ప్రకృతిబాహ్యప్రలాపము విలాసము గాంచి, కుతుకంబుగాఁ బాడుకొను నొకండు
ప్రకృతియంతర్వికారము వికాసము గాంచి, చెలరేఁగి నృత్యంబు సలుపు నొకఁడు
ప్రకృతిలో లీనుఁడై భావనాధీనుఁడై, హాయిగా గానంబు సేయు నొకఁడు
ప్రకృతికి భిన్నుఁడై ప్రక్రియాపన్నుఁడై, యవశుఁడై వెయిపిక్క లాడు నొకఁడు